Badanie współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

RAPORT Z BADANIA

WSPÓŁPRACA INSTYTUCJI POMOCY SPOŁECZNEJ Z INNYMI INSTYTUCJAMI NA TERENIE GMINY, POWIATU, WOJEWÓDZTWA ZAJMUJĄCYMI SIĘ POMOCĄ I WSPARCIEM RODZIN I JEJ W PŁYW NA SKUTECZNOŚĆ DZIAŁANIA POMOCY SPOŁECZNEJ

W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM

Warszawa 2014

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie 5

1.1. Czym jest współpraca? 5
1.2. Formy współpracy 5
1.3. Tematyka problemów podejmowanych podczas współpracy 6
1.4. Pozytywne strony podejmowania współpracy 6
1.5. Przeszkody towarzyszące we współpracy z innymi instytucjami 6
1.6. Organizacje wspierające bezpośrednie lub pośrednie działania pomocy i aktywnej integracji 7
1.7. Uregulowania prawne dotyczące współpracy 7
1.8. Współpraca z organizacjami pozarządowymi 9
1.9. Podstawowe zasady tworzenia programów współpracy administracji z trzecim sektorem 10
1.10. Zakres podmiotowy organizacji pozarządowych 10

2. Założenia metodologiczne 11

2.1. Cel badania 11
2.2. Problemy badawcze 11
2.3. Charakterystyka badanych. Dobór oraz przebieg badania ankietowego 11
2.4. Techniki i narzędzia badawcze 12

3. Wyniki badań 13

3.1. Analiza danych zastanych 13
3.2. Ogólna analiza wyników badania 14

3.2.1. Współpraca instytucji pomocy społecznej z innymi instytucjami – ograniczenia, skuteczność działań, zadowolenie ze współpracy. 14
3.2.2. Problemy społeczne najczęściej rozwiązywane w ramach współpracy jednostek pomocy i integracji społecznej z innymi instytucjami 18
3.2.3. Współpraca jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny. 20
3.2.4. Współpraca jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny. 25

4. Wnioski 29

5. Załączniki 31

5.1. Zestawienie tabelaryczne z formularzy ankietowych 31
5.2. Lista wskaźników 38
5.3. Kwestionariusz ankiety 39

6. Spis tabel i wykresów 43

6.1. Tabele 43
6.2. Wykresy 43

1. WPROWADZENIE

Niniejszy raport stanowi prezentację wyników badania „Współpraca instytucji pomocy społecznej z innymi instytucjami na terenie gminy, powiatu, województwa zajmującymi się pomocą i wsparciem rodzin i jej wpływ na skuteczność działań pomocy społecznej". Badanie to było realizowane przez Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich (CRZL) we współpracy z obserwatoriami integracji społecznej (OIS) działającymi w 12 województwach w ramach projektu systemowego „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji", współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Koncepcję badawczą, w tym pytania badawcze oraz narzędzie badawcze opracowano w ramach cyklu spotkań przedstawicieli OIS zorganizowanych przez Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich w pierwszej połowie 2014 roku.

Głównym źródłem informacji wykorzystanym do opracowania niniejszego raportu była ankieta skierowana do ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie. Dodatkowo zebrane w trakcie badania informacje uzupełniono danymi pochodzącymi m.in. z: formularzy OZPS – edycja 2013/2014, bazy danych organizacji pozarządowych dostępnej na stronie internetowej www.ngo.pl, a także Banku Danych Lokalnych GUS.

W raporcie ujęto informacje dotyczące w szczególności: instytucji, z którymi w 2013 roku współpracowały badane jednostki, problemów społecznych, które najczęściej były wspólnie rozwiązywane, form współdziałania oraz czynników mających wpływ na zakres prowadzonego współdziałania. Ponadto w opracowaniu uwzględniono zagadnienia oceny skuteczności działań podejmowanych w ramach współpracy z poszczególnymi rodzajami instytucji.

Wiedza na temat współpracy instytucji pomocy społecznej z innymi instytucjami zajmującymi się pomocą i wsparciem rodzin stanowi ważny element w procesie wytyczania kierunków dalszego rozwoju systemu pomocy i integracji społecznej. Autorzy niniejszego opracowania – dziękując ośrodkom pomocy społecznej oraz powiatowym centrom pomocy rodzinie, które wzięły udział w badaniu – mają nadzieję, że okaże się ono źródłem informacji pomocnym w realizacji powyższego celu.

1.1. CZYM JEST WSPÓŁPRACA?

Pojęcie współpracy rozumiane jest w różny sposób. Według W. Okonia współpraca jest „współdziałaniem ze sobą jednostek lub grup ludzi wykonujących swoje cząstkowe zadania, aby osiągnąć jakiś wspólny cel; opiera się na wzajemnym zaufaniu i lojalności oraz na podporządkowaniu się celowi, należycie uświadomionemu sobie przez wszystkie jednostki lub grupy"[1]. Natomiast Słownik PWN współpracę określa jako „działalność prowadzoną wspólnie przez jakieś osoby, instytucje lub państwo[2].

Aby podjęta współpraca przebiegała prawidłowo niezbędne jest określenie tego, w jakiej formie będą podjęte działania, do jakiego obszaru tematycznego się odnoszą, a także prawne aspekty współdziałania określone w poszczególnych ustawach. Mając na uwadze zakres tematyczny niniejszego badania dotyczącego współpracy międzyinstytucjonalnej do ustaw tych należą w szczególności: ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie[3], ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej[4], ustawa o pomocy społecznej[5], ustawa o zatrudnieniu socjalnym[6], ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy[7] oraz ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych[8].

1.2. FORMY WSPÓŁPRACY

Dla celów projektu badawczego zdefiniowano następujące formy współppracy:

- działania informacyjne i promocyjne dla osób wykluczonych i/lub zagrożonych wykluczeniem społecznym
- realizacja i/lub uczestnictwo we wspólnych projektach finansowanych z funduszy unijnych
- realizacja i/lub uczestnictwo we wspólnych programach aktywności lokalnej

[1] W. Okoń, Nowy słownik pedagogiczny, Wydawnictwo Żak, Warszawa 1996, s. 318.
[2] Słownik PWN
[3] Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 roku, Nr 234, poz. 1536 z późn.zm.)
[4] Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r., poz. 135 z późn. zm.)
[5] Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.)
[6] Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym(Dz. U. 2003, Nr 122, poz. 1143, z późn. zm.)
[7] Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2004 nr 99 poz. 1001, z późn. zm.)
[8] Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. tekst opracowano na podstawie: (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, Nr 171, poz. 1016, Nr 209, poz. 1243 i 1244, Nr 291, poz. 1707, z 2012 r. poz. 986, 1456, z 2013 r. poz. 73, 675, 791, 1446, 1645, z 2014 r. poz. 598, 877)

- szkolenia pracowników
- działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej
- prowadzenie zintegrowanych baz danych
- wymiana informacji i doświadczeń
- prowadzenie analiz/badań wybranych problemów społecznych

1.3. TEMATYKA PROBLEMÓW PODEJMOWANYCH PODCZAS WSPÓŁPRACY

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej w ramach pomocy i aktywnej integracji poszczególne instytucje oraz trzeci sektor podejmują działania dotyczące następujących problemów społecznych:

- Przemocy w rodzinie
- Bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych
- Ubóstwa
- Bezrobocia
- Niepełnosprawności
- Uzależnienia (alkohol, narkotyki)
- Sieroctwa
- Bezdomności
- Długotrwałej i ciężkiej choroby
- Potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi oraz macierzyństwa i wielodzietności
- Trudności w integracji cudzoziemców
- Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego
- Zdarzeń losowych i sytuacji kryzysowych
- Klęsk żywiołowych, ekologicznych[9]

1.4. POZYTYWNE STRONY PODEJMOWANIA WSPÓŁPRACY

Czynniki, które wpływają na przebieg podjętej współpracy z instytucjami lub organizacjami pozarządowymi:

- sprawny i właściwy przepływ informacji
- kompetentni pracownicy
- znajomość zadań realizowanych przez inne instytucje
- dyspozycyjność i szybkość reakcji
- konsekwencja i skuteczność w działaniu
- bliskie sąsiedztwo współpracujących instytucji
- określenie wspólnych celów dla współpracujących instytucji i organizacji w dokumentach (np. w programach bądź strategiach) przyjmowanych przez samorządy wszystkich szczebli
- kształt tematycznych ustaw wymienionych w punkcie 3.1

Korzyści jakie wynikają z podjętej współpracy między poszczególnymi jednostkami, instytucjami i trzecim sektorem:

- sprawniejsze załatwianie spraw
- integracja działań pomocowych na rzecz rozwiązania konkretnego problemu - zwiększenie skuteczności pomocy
- dostęp do wypracowanych standardów
- wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy jednostkami
- zwiększenie kontroli społecznej nad działaniami pomocowymi prowadzonymi przez podmioty życia publicznego
- formalne i merytoryczne zbliżenie do siebie instytucji, których współpraca nabiera szczególnego znaczenia w sytuacji, gdy pogłębiony zostanie proces deinstytucjonalizacji systemu pomocowego.

1.5. PRZESZKODY TOWARZYSZĄCE WE WSPÓŁPRACY Z INNYMI INSTYTUCJAMI

Podczas każdej współpracy możliwe jest wystąpienie przeszkód, które wpływają na jej jakość. Wiązać się to może z:

[9] Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej

- z brakiem społecznej akceptacji i przyzwolenia na stosowane formy i wielkość udzielanej pomocy
- brakiem odpowiednio przygotowanych wolontariuszy
- niewystarczającym przepływem informacji
- niewystarczającą znajomością zadań realizowanych przez inne instytucje
- dużą ilością formalności koniecznych do podjęcia współpracy
- niespójnymi i nieprecyzyjnymi przepisami prawnymi
- konfliktami interpersonalnymi
- presją czasu i różnymi godzinami pracy
- nadmiarem obowiązków
- niechęcią do współpracy ze strony innych instytucji
- niewystarczającą liczbą instytucji wspierających rodzinę
- brakiem środków finansowych bądź niedostateczna ich ilość na zakup podstawowych materiałów biurowych, pokrycie kosztów transportu (bilety), łączności (telefony) i wynagrodzenia dla osób aktywnie uczestniczących w działaniach pomocowych

1.6. ORGANIZACJE WSPIERAJĄCE BEZPOŚREDNIE LUB POŚREDNIE DZIAŁANIA POMOCY I AKTYWNEJ INTEGRACJI

W województwie mazowieckim, na terenie gmin i powiatów, w zakresie pomocy i wsparcia rodzin funkcjonują następujące instytucje:

- miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej
- powiatowe centra pomocy rodzinie, miejskie ośrodki pomocy rodzinie
- ośrodki wsparcia, w tym dzienny dom pomocy, środowiskowy dom samopomocy, klub samopomocy, noclegownie, jadłodajnie
- ośrodki interwencji kryzysowej
- uniwersytet trzeciego wieku
- warsztaty terapii zajęciowej
- podmioty ekonomii społecznej, w tym KIS, CIS, spółdzielnie socjalne, ZAZ
- Policja, w tym policyjna izba dziecka
- organizacje pozarządowe – działające w obszarze pomocy społecznej
- placówki szkolne, wychowawcze, opiekuńcze, w tym kuratorium oświaty, poradnie psychologiczno-pedagogiczne
- placówki wsparcia dziennego
- sąd rodzinny, w tym kuratorska służba sądowa
- ośrodek kultury
- gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych
- kościoły, związki wyznaniowe
- placówki ochrony zdrowia
- ośrodek adopcyjny
- urzędy pracy
- służba więzienna
- wolontariusze[10]

1.7. UREGULOWANIA PRAWNE DOTYCZĄCE WSPÓŁPRACY

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zgodnie z art.1. ust.1 reguluje zasady prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych oraz współpracy organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi, uzyskiwania przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego oraz funkcjonowania organizacji pożytku publicznego, sprawowania nadzoru nad prowadzeniem działalności pożytku publicznego, a także tworzenia i funkcjonowania rad działalności pożytku publicznego. Ustawa reguluje również warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz korzystania z tych świadczeń[11].

Nawiązując do współpracy instytucji pomocy społecznej z innymi instytucjami należy odnieść się również do **ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej**. Z ustawy wynika, że obowiązek wspierania rodziny spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz organach administracji rządowej, które to reali-

[10] Działalność wszystkich wymienionych powyżej instytucji jest wspierana przezwolontariuszy
[11] Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

zują ten obowiązek między innymi we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami, Policją, podmiotami oświaty i leczniczymi, kościołami czy organizacjami społecznymi. Poza tym, zgodnie z art.15. ust. 1 do zadań asystenta rodziny należy współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny[12].

Zgodnie z **ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku**, z art. 17 ust. 2, pkt 5 do zadań własnych gminy należy między innymi współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach. Istotną rolę pełni tu dobranie partnera trzeciego sektora. „Dobrze dobrany partner pomoże w kwestiach, w których Urząd nie jest kompetentny bądź nie posiada doświadczenia"[13]. Natomiast do zadań pracownika socjalnego należy w szczególności współpraca i współdziałanie z innymi specjalistami w celu przeciwdziałania i ograniczania patologii i skutków negatywnych zjawisk społecznych, łagodzenia skutków ubóstwa (art. 119. ust. 7. ustawy o pomocy społecznej). Na podstawie art. 120. ust. 1 i 3 pracowników socjalnych mogą również zatrudniać inne instytucje, a w szczególności jednostki organizacyjne właściwe w sprawach zatrudniania i przeciwdziałania bezrobociu, szpitale, zakłady karne, do wykonywania zadań tych jednostek w zakresie pomocy społecznej oraz zatrudniani przez podmioty realizujące zadania określone w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej[14].

Społeczną płaszczyznę współpracy **stwarza ustawa dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym** (Dz. U. 2003, Nr 122, poz. 1143, z późn. zm.). Punktem wyjścia może być art. 3 , ust. 2, który w odniesieniu do prawa powoływania centrów integracji społecznej na jednakowym poziomie znaczeniowym stawia jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 oraz z 2011 r. Nr 112, poz. 654 i Nr 149, poz. 887), z zastrzeżeniem, że w przypadku spółdzielni socjalnych Centrum mogą tworzyć spółdzielnie zakładane przez podmioty, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. Nr 94, poz. 651, z 2009 r. Nr 91, poz. 742 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 146) – zwane dalej „instytucjami tworzącymi". Szczególnym wyrazem konieczności prowadzenia współpracy pomiędzy różnymi podmiotami działającymi na rzecz rozwiązywania problemów społecznych jest art. 12, ust. 2 w/w ustawy, który zobowiązuje Centrum Integracji Społecznej do opiniowania kandydata przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu osoby kierowanej do uczestnictwa w Centrum po uprzednim przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego (rodzinnego).

Art. 108, ust 1 pkt 40 i 41 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2004 Nr 99 poz. 1001), daje szczególnie duże możliwości na prowadzenie współpracy pomiędzy podmiotami tworzącymi centra integracji społecznej, spółdzielnie socjalne a powiatowymi urzędami pracy. Jak widzimy centra integracji społecznej oraz spółdzielnie socjalne są tymi instytucjami, które wymuszają na różnych podmiotach działających w obszarze pomocy społecznej współpracę i jednocześnie integrują siły organizacyjne i zwiększają możliwości finansowe niezbędne do rozwiązania danego problemu bądź kwestii społecznej.

Szczególnym dokumentem, który stwarza możliwości współpracy na rzecz osób niepełnosprawnych, które bywają również wspierane przez pomoc społeczną jest uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełnosprawnych". Zawiera ona katalog dziesięciu praw osób niepełnosprawnych określający priorytetowe obszary dla polityki państwa m.in. w zakresie lecznictwa, edukacji, zabezpieczenia społecznego, zatrudnienia, udziału w życiu publicznym oraz zapobiegania dyskryminacji osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu.(…) Kartę Praw Osób Niepełnosprawnych – mimo, że nie posiada mocy prawnej – należy traktować jako swego rodzaju standardowy kierunek w zakresie realizacji przez instytucje publiczne i niepubliczne różnych działań na rzecz osób niepełnosprawnych, przede wszystkim zmierzających do stwarzania osobom niepełnosprawnym coraz pełniejszych możliwości w korzystaniu z przysługujących im praw[15]. Natomiast przykładem obowiązku ustawowego prowadzenia współpracy na rzecz osób niepełnosprawnych jaki nałożono na instytucje samorządowe może być art. 11, ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych[16]. Według powyższego artykułu „Osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu ma prawo korzy-stać z usług lub instrumentów rynku pracy na zasadach określonych w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach

[12] Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
[13] M. Jarzyna, Projekty partnerskie realizowane w ramach funduszy unijnych,[w:] Podmioty Ekonomii Społecznej. Różne formy współpracy z podmiotami ekonomii społecznej, red. I. Gosk, A. Pyrka, Fundacja Inicjatyw Społeczno – Ekonomicznych, Warszawa 2008, s.10
[14] Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej
[15] Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2012 roku na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, s.3.
[16] Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. tekst opracowano na (cyt.)

rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.5)), zwanej dalej „ustawą o promocji".

1.8. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Działalność trzeciego sektora w społeczności lokalnej odgrywa bardzo ważną rolę. Pozwala osobom najbardziej zaangażowanym w życie lokalnej społeczności podjąć działania na jej korzyść. Współpracę jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi określa ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Podjęta współpraca pozwala efektywnie zaspakajać potrzeby we wszystkich dziedzinach życia środowiska lokalnego. Zdarza się jednak tak, że współpraca nie przebiega we właściwy sposób. Głównych przeszkód należy doszukiwać się w braku wiedzy oraz zaufania.

Do najważniejszych zadań określających tą współpracę należy zaliczyć::

- pomocniczość, która wraz z suwerennością uznaje odrębność zorganizowanych wspólnot lokalnych, które posiadają prawo do samodzielnego definiowania i przezwyciężania barier.
- partnerstwo, w którym organizacje pozarządowe zgodnie z ustawą i przepisami prawnymi rozpoznają oraz określają problemy społeczne, sporządzają plan oraz metody ich rozwiązania, a także biorą udział w realizowaniu zadań publicznych.
- efektywność, która istotna jest przy zlecaniu zadań publicznych trzeciemu sektorowi przez organy administracji publicznej. Przy czym należy pamiętać o uczciwej konkurencji oraz o ustawie o finansach publicznych.
- jawność dotyczy informowania organizacji pozarządowych o zamiarach, celach i środkach przeznaczonych na wykonanie zadań publicznych. Umieszczane informacje odnośnie konkursów powinny ukazywać się w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP)[17].

Współpraca z trzecim sektorem może przybrać formę finansową bądź pozafinansową. **Pierwsza forma – finansowa** – dotyczy realizacji zadań publicznych przez trzeci sektor. Zadania te mają postać:

- Powierzania tzn. wykonywanie zadania publicznego łącznie z udzieleniem dotacji na sfinansowanie jego realizacji
- Wspierania, czyli wykonywania zadania publicznego wraz z udzieleniem na tylko częściowe dofinansowanie jego realizacji
- Inicjatywy lokalnej
- Umowy partnerstwa wynikającej z ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju[18].

Druga forma – pozafinansowa odnosi się głównie do:

- Wzajemnej wymiany informacji o planowanych kierunkach działalności między jednostkami samorządu a organizacjami pozarządowymi. Do narzędzi, które służą wzajemnemu informowaniu należą m.in. tablice ogłoszeniowe, Biuletyny Informacji Publicznej, lokalna prasa czy strona internetowa. Wymiana informacji odbywa się również poprzez osobiste spotkania przedstawicieli trzeciego sektora i administracji lokalnej.
- Konsultacji z trzecim sektorem projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących jego działalności statutowej.
- Konsultacji projektów aktów normatywnych odnośnie sfery pożytku publicznego
- z radami pożytku publicznego.
- Powoływania wspólnych zespołów doradczych i inicjatywnych, w skład których wchodzą przedstawiciele trzeciego sektora i jednostek.

Zlecanie zadań publicznych odbywa się na zasadzie otwartych konkursów ofert bądź w odrębnej formie konkursowej (procedurze małych grantów)[19]. Realizowane zadania poprzez inicjatywę lokalną w szczególności dotyczą:

- Infrastruktury
- Działań charytatywnych, wolontariatu
- Podtrzymywania tradycji narodowej oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej
- Działania na rzecz mniejszości narodowych, etnicznych, a także ochrony dóbr kultury
- Edukacji
- Sfery kultury fizycznej, turystyki i rekreacji

[17] Zasady tworzenia programu współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Metodologia i zalecenia, Warszawa 2004, s. 5-6.
[18] http://www.poznan.pl/mim/ngo/zasady-wspolpracy
[19] Tamże

- Ochrony przyrody
- Bezpieczeństwa publicznego[20].
- Bezpieczeństwa społecznego – w tym szczególnie działań pomocowych osobom i grupom społecznym zagrożonym wykluczenie społecznym.

1.9. PODSTAWOWE ZASADY TWORZENIA PROGRAMÓW WSPÓŁPRACY ADMINISTRACJI Z TRZECIM SEKTOREM

Współpraca opiera się na pięciu podstawowych normach:

1. Współpracy wszystkich organizacji trzeciego sektora, łącznie z organizacjami pożytku publicznego.
2. Charakteru współpracy. W tym przypadku jest obligatoryjny.
3. Cykliczności współpracy. Formalnie ma charakter roczny, jednakże zaleca się tworzenie współpracy wieloletniej.
4. Procesu budowania partnerstwa. Aby współpraca przebiegała efektywnie należy właściwie dobrać jednostkę samorządu terytorialnego oraz organizację działającą w jej obszarze.
5. Różnorodności współpracy. Program powinien mieć szeroki wachlarz form współpracy, nie powinna opierać się tylko na zlecaniu zadań[21].

1.10. ZAKRES PODMIOTOWY ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Zakres podmiotowy dotyczący programów tworzonych w ramach współpracy między administracją a trzecim sektorem ujęto w Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Zgodnie z zapisami w ustawie, do podmiotów takich zaliczamy jednostki samorządu terytorialnego na szczeblu gminy, powiatu oraz województwa, organizacje trzeciego sektora, a także podmioty wymienione w art. 3 ust.3 w/w ustawy. Istotny jest tu zakres działalności jednostek samorządu w stosunku do działalności pożytku publicznego. Zakres zadań musi odpowiadać partnerom współpracy, którymi są:

- Stowarzyszenia
- Fundacje
- Grupy charytatywne, zakłady opiekuńcze
- Stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego
- Fundacje, gdzie jedynym fundatorem jest Skarb Państwa bądź jednostka samorządu terytorialnego

Zgodnie z art. 3 ust. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego, do organizacji, co do których nie stosuje się przepisów Działu II (działalności pożytku publicznego), zalicza się:

- Partie polityczne
- Związki zawodowe i organizacje pracodawców
- Samorządy zawodowe
- Fundacje utworzone przez partie polityczne

[20] I. Raszeja-Ossowska. Zasady współpracy organizacji pozarządowych z jednostkami samorządu terytorialnego. Poradnik, http://ww.org.pl/data/Zasady%20wspolpracy%20NGO%20z%20JS.pdf
[21] Zasady tworzenia programu współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Metodologia i zalecenia, Warszawa 2004, s. 2

2. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE

2.1. CEL BADANIA

W ramach projektu systemowego Koordynacja na rzecz aktywnej integracji zaplanowano przeprowadzenie w 2014 roku cyklu 4 badań ogólnopolskich. Ich celem było pogłębienie wiedzy z różnych obszarów pomocy społecznej. **Celem głównym** badania dotyczącego współdziałania instytucji był opis i charakterystyka zakresu i form współpracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej na poziomie gminy, powiatu oraz województwa z instytucjami publicznymi i organizacjami społecznymi w zakresie pomocy i wsparcia rodzin, jak również wpływ tego rodzaju współpracy na skuteczność działań pomocy społecznej. Do **celów szczegółowych** należały natomiast:

1. Identyfikacja instytucji publicznych i organizacji pozarządowych, z którymi ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie nawiązują i utrzymują współpracę w zakresie pomocy i wsparcia rodziny;
2. Opis charakteru tej współpracy – celów, form i stosowanych metod;
3. Identyfikacja czynników ułatwiających i utrudniających nawiązywanie i utrzymywanie współpracy w zakresie pomocy i wsparcia rodzin;
4. Ocena skuteczności współpracy OPS i PCPR z instytucjami publicznymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy i wsparcia rodzin.

2.2. PROBLEMY BADAWCZE

Na potrzeby realizacji celu głównego i celów szczegółowych sformułowano siedem problemów badawczych w następującym brzmieniu:

1. Jakie są obszary współpracy OPS i PCPR z innymi instytucjami w zakresie pomocy i wsparcia rodziny?
2. Z jakimi instytucjami współpracują OPS i PCPR w zakresie pomocy i wsparcia rodziny?
3. Jakie są formy współpracy OPS i PCPR z innymi instytucjami w zakresie pomocy i wsparcia rodziny?
4. Z jakimi innymi instytucjami najczęściej, a z jakimi najrzadziej podejmowana jest przez OPS i PCPR współpraca w zakresie pomocy i wsparcia?
5. Jakie czynniki utrudniają współpracę OPS i PCPR z innymi instytucjami w zakresie pomocy i wsparcia rodziny?
6. Jakie czynniki ułatwiają współpracę OPS i PCPR z innymi instytucjami w zakresie pomocy i wsparcia rodziny?
7. Jakie są korzyści ze współpracy OPS i PCPR z innymi instytucjami w zakresie pomocy i wsparcia rodziny?

2.3. CHARAKTERYSTYKA BADANYCH. DOBÓR ORAZ PRZEBIEG BADANIA ANKIETOWEGO

W oparciu o koncepcję badania, w pierwszym półroczu 2014 r. pracownicy regionalnych ośrodków polityki społecznej z obserwatoriów integracji społecznej i działów analityczno-badawczych na spotkaniach koordynowanych przez Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich wypracowali narzędzia badawcze do niniejszego badania. Ankieta została skonsultowana i zaakceptowana przez Ministerstwo Pracy i Polityki społecznej. Ankieta została wprowadzona do systemu Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS) w celu realizacji prac badawczych przez wszystkie województwa.

Ankieta skierowana do jednostek pomocy społecznej został uruchomiony w CAS w formie sprawozdania. Proces monitorowania liczby wypełnionych ankiet realizowany był przez CRZL oraz Obserwatorium Integracji Społecznej . W czasie trwania badania ankietowego pracownicy OIS telefonicznie odpowiadali na pytania respondentów dotyczące sposobu wypełniania ankiety. Najczęściej proszono o doprecyzowanie użytych sformułowań lub upewniano się czy wypełniona ankieta dotarła do realizatorów badania. Na ogół jednak ankieta okazała się przejrzysta w treści a technika jej wypełniania nie budziła wątpliwości - była zrozumiał dla respondentów.

Dane zbierano metodą CAWI tj. wywiadu wspomaganego komputerowo – respondenci wypełniali ankietę w formie elektronicznej. Proces zbierania danych został zainicjowany 27 czerwca 2014 roku a zakończył się 15 lipca 2014 roku.

W badaniu zastosowano dobór zupełny próby. Badaną populację stanowiły wszystkie działające w województwie mazowieckim ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie, tj. 369 jednostek.

Jako minimalny oczekiwany stopień zwrotów wypełnionych ankiet przyjęto 60%. W rzeczywistości wyniósł on 338, co oznacza, że wypełnione ankiety nadesłało z 91,60 % jednostek. Szczegółową strukturę jednostek działających na terenie województwa mazowieckiego oraz faktycznie biorących udział w badaniu przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Struktura respondentów- jednostek biorące aktywny udział w badaniu

Wyszczególnienie		Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie	Ośrodki Pomocy Społecznej				Razem JOPS
			ogółem	w tym w gminach			
				wiejskich	miejsko - wiejskich	miejskich	
Liczba jednostek funkcjonujących w województwie w 2013 roku		38	331	229	50	52[22]	369
Jednostki biorące aktywny udział w badaniu	liczba	35	303	215	49	39	338
	%	92,11	91,54	93,87	98,00	75,00	91,60

Źródło: Opracowanie własne.

2.4. TECHNIKI I NARZĘDZIA BADAWCZE

Przeprowadzenie badania składało się z dwóch etapów: analizy danych zastanych (desk research) oraz właściwego badania ilościowego. W pierwszym etapie wykorzystano następujące źródła:

- formularze Ocena zasobów pomocy społecznej – edycja 2013/2014;
- bazę danych organizacji pozarządowych dostępną w Internecie pod adresem http://bazy.ngo.pl
- Bank Danych Lokalnych GUS dostępny w Internecie pod adresem http://stat.gov.pl/bdl/

Występujący w tabelach znak „**X**” oznacza, że wypełnienie pozycji było niemożliwe lub niecelowe, liczba „**0**” oznacza, że dany element nie był wskazany przez respondentów, natomiast znak „**–**” oznacza, że w związku z brakiem jakiegokolwiek wskazania nie wykonywano działań obliczeniowych (np. wyliczenia procentu).

[22] Do liczby miejskich ośrodków pomocy społecznej włączono ośrodki działające w miastach na prawach powiatu

3. WYNIKI BADAŃ

3.1. ANALIZA DANYCH ZASTANYCH

Na potrzeby niniejszego badania przyjęto, że dane zastane zostaną wyrażone w postaci następujących wskaźników:

1. liczby gmin, które zleciły organizacjom pozarządowym zadania w trybie działalności pożytku publicznego (pomoc społeczna) i/lub w trybie zamówień publicznych (pomoc społeczna) do ogólnej liczby gmin w województwie mazowieckim.
2. liczby organizacji pozarządowych, które podejmowały działania na rzecz przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, np. przezwyciężanie bezrobociu lub na rzecz rozwoju gospodarczego.
3. liczba gmin, w których funkcjonują instytucje pomocy i wsparcia, w tym prowadzone przez organizacje pozarządowe do ogólnej liczby gmin w województwie mazowieckim.

Wielkość poszczególnych wskaźników prezentujemy w niżej zamieszczonej tabeli.

Tabela 2. Wskaźniki obowiązkowe.

Opis wskaźnika	Źródło wskaźnika	Wartość zmiennych składowych	Wartość wskaźnika
1	2	3	4
Liczba gmin, które zleciły organizacji pozarządowych zadania w trybie działalności pożytku publicznego (pomoc społeczna) i /lub w trybie zamówień publicznych (pomoc społeczna) do ogólnej liczba gmin w województwie mazowieckim (w %)	Ocena zasobów pomocy społecznej za 2013 rok w województwie mazowieckim punkt 12.3 „Współpraca gmin i powiatów z organizacjami pozarządowymi”	72	21,75%
	Bank Danych Lokalnych GUS, Podział terytorialny, Podział administracyjny, Sieć osadnicza, Gminy	331	
Liczba organizacji pozarządowych, dział: przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych	Baza danych dostępna na stronie http://bazy.ngo.pl, Działanie: „Przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, działalność wspierająca”	5 203	5 203
Liczba organizacji pozarządowych, dział: przeciwdziałanie bezrobociu i rozwój gospodarczy	Baza danych dostępna na stronie http://bazy.ngo.pl, Działanie: „Przeciwdziałanie bezrobociu, rozwój gospodarczy”	2 016	2 016
Gminy w których funkcjonują instytucje pomocy i wsparcia, w tym prowadzonych przez organizacje pozarządowe do ogólnej liczba gmin w województwie mazowieckim (w %)	Ocena zasobów pomocy społecznej za 2013 rok w województwie mazowieckim Część 5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia, wartości dodatnie z kolumny „Rok oceny”, wierszy 3, 15, 71, 81, 92, 102, 111, 121, 141, 150, 159, 168	106	32%
	Bank Danych Lokalnych GUS, Podział terytorialny, Podział administracyjny, Sieć osadnicza, Gminy	331	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z OZPS, edycja 2-13/2014, Banku Danych Lokalnych GUS oraz strony www.ngo.pl.

Wskaźnik I. Liczba gmin, które zleciły organizacjom pozarządowym zadania z zakresu pomocy społecznej w trybie działalności pożytku publicznego i / lub w trybie zamówień publicznych.

Analiza danych zawartych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2013 dla województwa mazowieckiego wykazała, że współpracę przy realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi lub innymi podmiotami określonymi w ustawie o działalności pożytku publicznego na podstawie umowy o współpracy i zleceniu zadań, zadeklarowało 72 gmin Mazowsza (21,75% ogólnej liczby gmin w województwie). Kwoty zleconych zadań wyniosła: 217 667 434 zł.

W powiatach białobrzeskim, gostynińskim, sochaczewskim, sokołowskim, szydłowieckim, węgrowskim, zwoleńskim i żuromińskim żadna z gmin nie wykazała współpracy z organizacjami pozarządowymi. Najwięcej organizacji pozarządowych współpracuje natomiast z gminami w powiatach: legionowskim (3 gminy) nowodworskim (3 gminy), ostrowskim (3 gminy) pruszkowskim (3 gminy), radomskim (4 gminy) sierpeckim (4 gminy) m. st. Warszawa (12 dzielnic), wołomińskim (3 gminy) wyszkowskim (4 gminy).

Współpraca gmin z organizacjami pozarządowymi (zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia) odbywała się poprzez :

- zlecenia w trybie działalności pożytku publicznego, które uzyskało 571 organizacji pozarządowych na łączną wartość 217 667 434 zł,
- zlecenia w trybie zamówień publicznych, które uzyskało 60 organizacji pożytku publicznego na łączną kwotę 6 412 925 zł.

Wskaźnik II. Liczba organizacji pozarządowych, które podejmowały działania na rzecz przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, np. przezwyciężania bezrobociu lub na rzecz rozwoju gospodarczego.

Wskaźnik ten składa się z dwóch informacji dotyczących:

1. Liczby organizacji pozarządowych, dział: przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych - 5 203.
2. Liczby organizacji pozarządowych, dział: przeciwdziałanie bezrobociu i rozwój gospodarczy - 2 016.

Wielkość wskaźnika została określona na podstawie bazy danych dostępnej na stronie http//bazy.ngo.pl Działanie: „Przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, działalność wspierająca" oraz na podstawie bazy danych dostępnej na stronie http//bazy.ngo.pl Działanie: „Przeciwdziałanie bezrobociu, rozwój gospodarczy".

Wskaźnik III. Gminy, w których funkcjonują instytucje pomocy i wsparcia, w tym prowadzone przez organizacje pozarządowe.

Analiza danych zawartych w *Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2013 dla województwa mazowieckiego* wskazuje, że instytucje pomocy i wsparcia prowadzone przez organizacje pozarządowe funkcjonują w 106 gminach Mazowsza. Stanowi to 32% gmin w odniesieniu do wszystkich gmin z terenu województwa.

3.2. OGÓLNA ANALIZA WYNIKÓW BADANIA

Ankietę wysłano do 369 instytucji pomocy społecznej z województwa mazowieckiego z czego uzyskano bardzo wysoki odsetek zwrotu ankiet – niespełna 92% (338 poprawnie wypełnionych ankiet). Analiza uzyskanych odpowiedzi i zaprezentowanie ich w poszczególnych modułach pozwolił osiągnąć cel główny, a mianowicie otrzymanie **„Opisu i charakterystyki zakresu i form współpracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej na poziomie gminy, powiatu oraz województwa z instytucjami publicznymi i organizacjami społecznymi w zakresie pomocy i wsparcia rodzin, jak również wpływ tego rodzaju współpracy na skuteczność działań pomocy społecznej".**

Cel główny badania został osiągnięty poprzez realizację celów szczegółowych, a mianowicie:

1. Identyfikację instytucji publicznych i organizacji pozarządowych, z którymi ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie nawiązują i utrzymują współpracę w zakresie pomocy i wsparcia rodziny, którą dokonaną w oparciu o odpowiedzi na pytanie 1.
2. Dokonanie opisu charakteru tej współpracy – celów, form i stosowanych metod, które najpełniej wyrażają odpowiedzi na pytanie 3 i częściowo 2.
3. Identyfikację czynników ułatwiających i utrudniających nawiązywanie i utrzymywanie współpracy w zakresie pomocy i wsparcia rodzin, które poznaliśmy w odpowiedziach na pytania: 4, 5, 8 i 9.
4. Ocenę skuteczności współpracy OPS i PCPR z instytucjami publicznymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy i wsparcia rodzin, którą dokonaliśmy w oparciu o odpowiedzi na pytanie 1 i 2.

Osiągnięcie celów szczegółowych, a na ich podstawie celu głównego było możliwe poprzez znalezienie odpowiedzi na następujące problemy badawcze, które uzyskano w odpowiedziach respondentów na pytania ankietowe.

3.2.1. Współpraca instytucji pomocy społecznej z innymi instytucjami – ograniczenia, skuteczność działań, zadowolenie ze współpracy.

Instytucje pomocy społecznej usytuowane na terenie województwa mazowieckiego podejmują współpracę z różnego rodzaju instytucjami zajmującymi się pomocą i wsparciem dla rodzin. Z przeprowadzonych badań wynika, że na 338 jednostek, które wzięły udział w badaniu 334 jednostki (98,82%) podejmują taką współpracę a tylko 4 nie wykazują aktywności w tym zakresie. Nie każda podejmowana współpraca działających na tym polu instytucji układa się jednakowo. Można bowiem wyróżnić instytucje, z którymi ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie podejmują współpracę bardzo często oraz te, z którymi przebiega ona najmniej sprawnie lub podejmowana jest rzadko. Rozkład podejmowanej współpracy w zależności od rodzaju instytucji przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Występowanie współpracy.

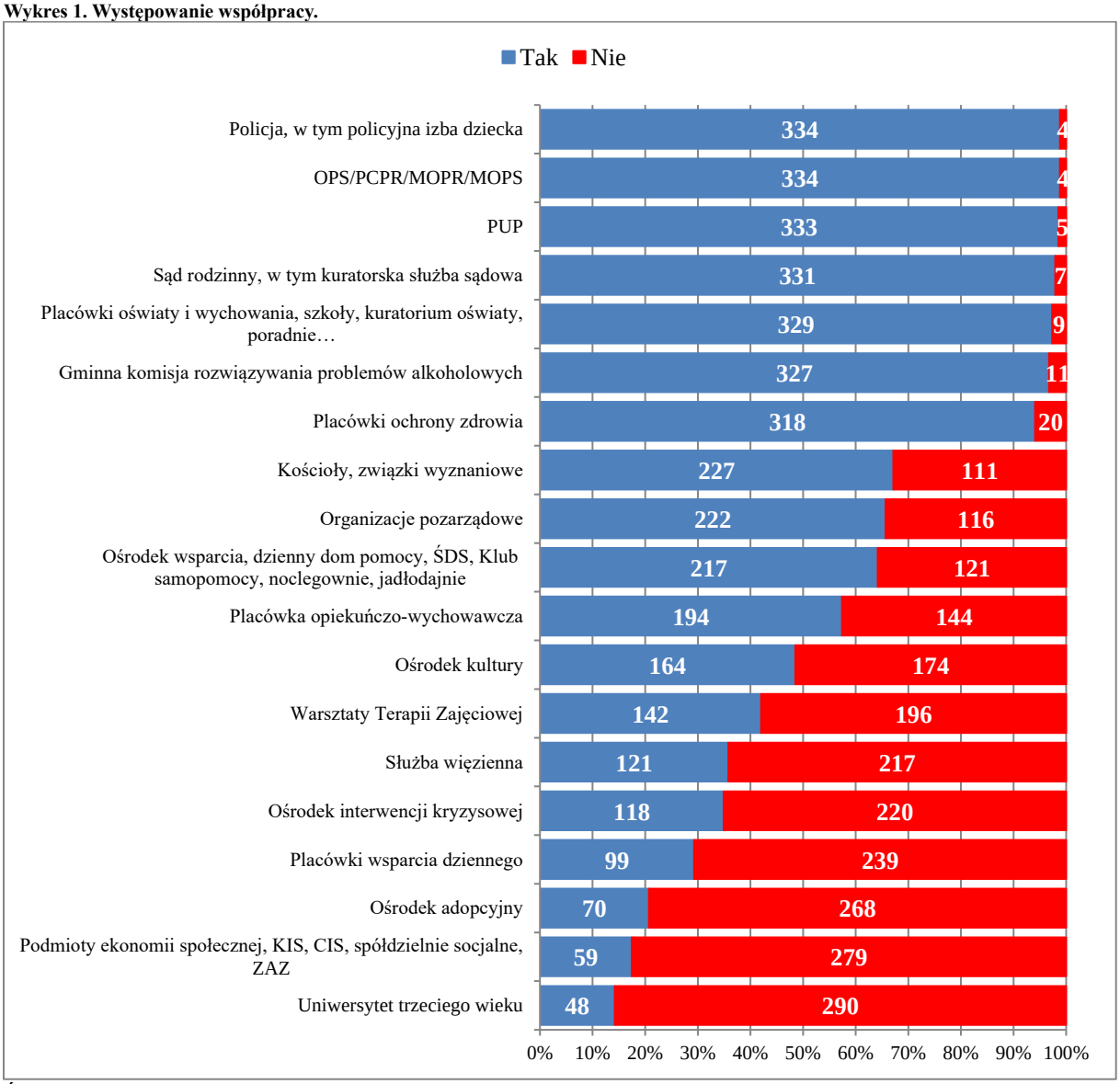

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Jak wynika z przedstawionych w tabeli danych, instytucje pomocy społecznej w 2013 r. najczęściej współpracowały z policją, w tym policyjnymi izbami dziecka (98,82% ankietowanych), z innymi ośrodkami pomocy społecznej powiatowymi centrami pomocy rodzinie, powiatowymi i miejskimi ośrodkami pomocy społecznej (98,82% ankietowanych), powiatowymi urzędami pracy (98,52% ankietowanych), a także sądami rodzinnymi, w tym kuratorską służbą sądową (97,93% ankietowanych). Wysoki odsetek podejmowanej współpracy wystąpił także w przypadku placówek oświaty i wychowania (97,34% ankietowanych), gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych (96,75% ankietowanych), placówek ochrony zdrowia (94,08% ankietowanych).

Respondenci wykazali najmniejszy odsetek współpracy z uniwersytetami trzeciego wieku (14,20% ankietowanych), podmiotami ekonomii społecznej (17,46% ankietowanych), z: ośrodkami adopcyjnymi (20,71% ankietowanych) i placówkami wsparcia dziennego (26,63% ankietowanych). Wyniki te powinny jednak zostać zweryfikowane o skalę dostępności wymienionych instytucji na terenie działania ankietowanych jednostek pomocy społecznej (szczególnie na terenie gmin wiejskich).

Badanie miało również na celu wykazanie stopnia występowania ograniczeń i trudności w podejmowanej współpracy. Warto zaznaczyć, że choć wszystkie instytucje, które wzięły aktywny udział w badaniu w wysokim stopniu współpracują z wybranymi instytucjami to jednocześnie ankietowani nie wskazują występowania ograniczeń lub trudności we współpracy z nimi. Taka sytuacja ma miejsce w przypadku podejmowanej współpracy z innymi ośrodkami pomocy społecznej powiatowymi centrami pomocy rodzinie, powiatowymi i miejskimi ośrodkami pomocy społecznej (263 wskazań pozytywnych), powiatowymi urzędami pracy (256 wskazań pozytywnych), gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych (250 wskazań pozytywnych),

policją, w tym policyjnymi izbami dziecka (238 wskazań pozytywnych), a także placówkami oświaty (233 wskazania pozytywne).

W ocenie respondentów największe ograniczenia i problemy wystąpiły w podejmowaniu współpracy z sądami rodzinnymi w tym kuratorską służbą sądową (58 wskazań negatywnych i 75 neutralnych), placówkami ochrony zdrowia (46 wskazań negatywnych i 69 neutralnych), podmiotami ekonomii społecznej (28 wskazań negatywnych i 49 neutralnych). Całkowity rozkład udzielonych odpowiedzi obrazuje poniższy wykres.

Wykres 2. Ocena występowania ograniczeń lub trudności we współpracy.

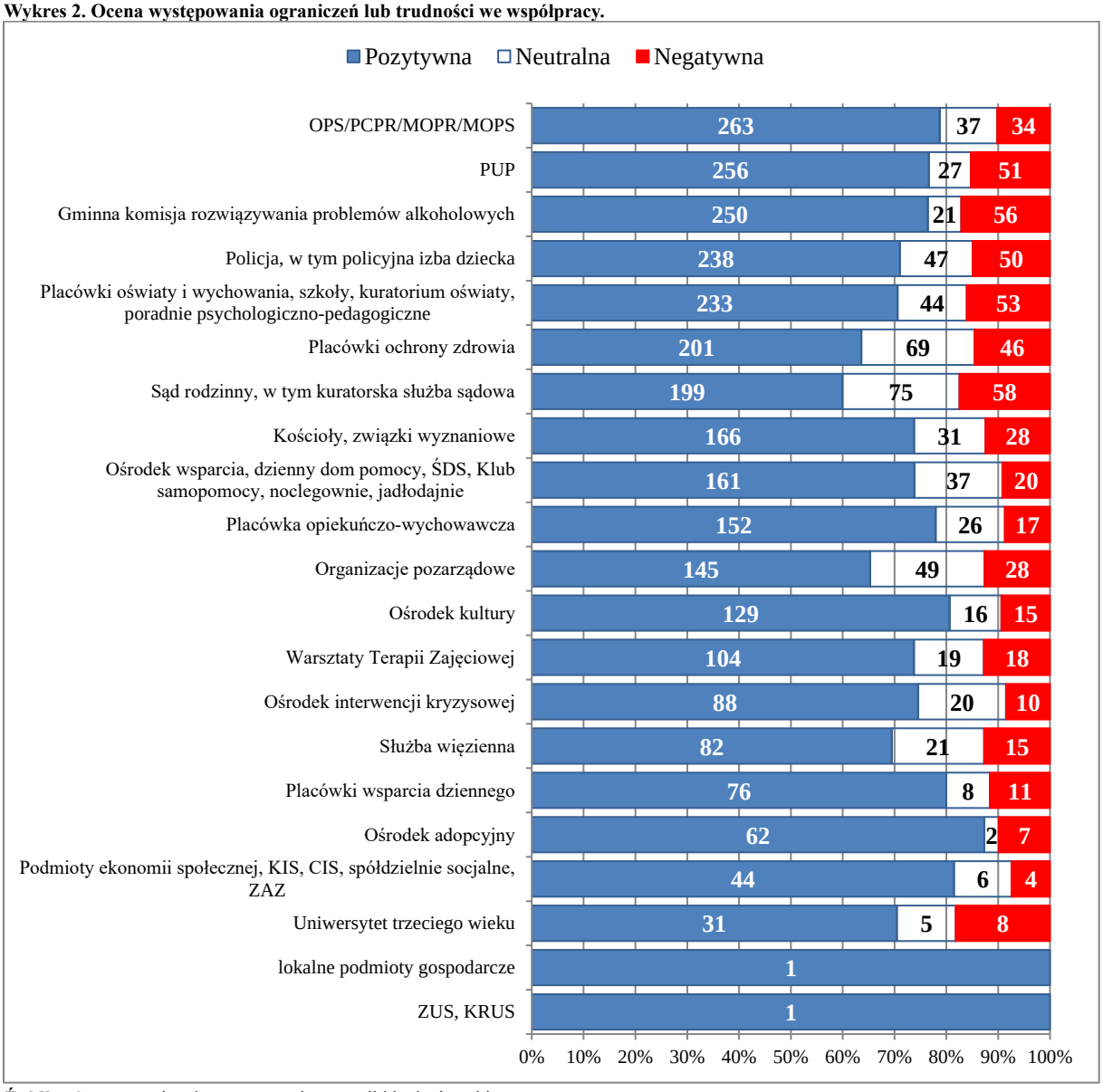

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

W celu zobrazowania skali występowania ograniczeń i trudności analizujący materiał badawczy pogrupowali odpowiedzi pozytywne na wykresie zaznaczone kolorem niebieskim (w tym wypadku odpowiedzi z ankiet numer 1 – w ogóle nie występują ograniczenia i trudności i numer 2 - rzadko występują ograniczenia i trudności) oraz negatywne zaznaczone na wykresie kolorem czerwonym (odpowiedź 4 - występują ograniczenia i trudności, odpowiedź 5 - ograniczenia i trudności występują w bardzo dużym stopniu).

Kolejną kwestią, którą mieli ocenić respondenci była skuteczność działań podejmowanych w zakresie prowadzonej współpracy. Jak pokazuje poniższy wykres najbardziej skuteczna jest współpraca podejmowana przez jednostki pomocy społecznej z gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych (266 wskazań pozytywnych), policją, w tym policyjnymi izbami dziecka (266 wskazań pozytywnych), z innymi ośrodkami pomocy społecznej powiatowymi centrami pomocy rodzinie, powiatowymi i miejskimi ośrodkami pomocy społecznej (264 wskazania pozytywne), powiatowymi urzędami pracy (253 wskazania pozytywne) i co ciekawe placówkami oświaty i wychowania (252 wskazania pozytywne).

Najmniej skuteczne są według respondentów działania podejmowane we współpracy z placówkami ochrony zdrowia (33 wskazania negatywne i 108 wskazań neutralnych), służbą więzienną (28 wskazań negatywnych i 36 neutralnych) oraz organizacjami pozarządowymi (25 wskazań negatywnych i 61 neutralnych). Całkowity rozkład udzielonych odpowiedzi obrazuje poniższy wykres.

Wykres 3. Ocena skuteczności działań podejmowanych w zakresie współpracy.

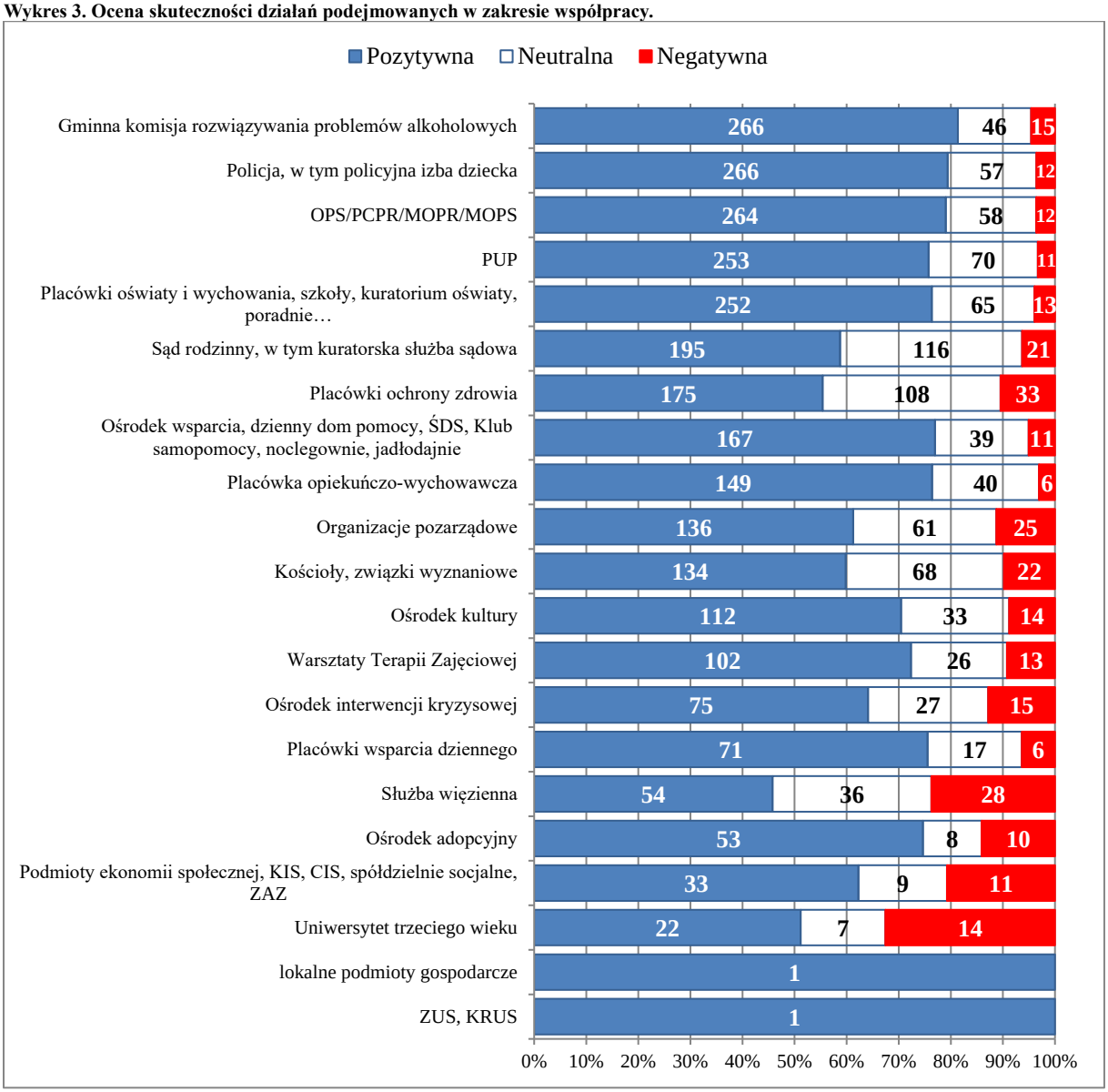

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

W celu zobrazowania skali skuteczności podejmowanych działań analizujący materiał badawczy pogrupowali odpowiedzi pozytywne na wykresie zaznaczone kolorem niebieskim (w tym wypadku odpowiedzi z ankiet numer 5 – bardzo skuteczne i numer 4 - skuteczne) oraz negatywne zaznaczone na wykresie kolorem czerwonym (odpowiedź numer 2 - nieskuteczne odpowiedź numer 1 – bardzo nieskuteczne).

Trzecią kwestią, która została przedstawiona do oceny respondentom była ocena zadowolenia jednostek pomocy społecznej z podejmowanej z innymi instytucjami współpracy. Podobnie jak w przypadku oceny skuteczności podejmowanych działań najwyżej została oceniona współpraca z gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych (277 wskazań pozytywnych), z innymi ośrodkami pomocy społecznej powiatowymi centrami pomocy rodzinie, powiatowymi i miejskimi ośrodkami pomocy społecznej (272 wskazania pozytywne), powiatowymi urzędami pracy (265 wskazań pozytywnych) policją, w tym policyjnymi izbami dziecka (261 wskazań pozytywnych) i placówkami oświaty i wychowania (254 wskazania pozytywne).

Najgorzej współpraca ta układała się z placówkami ochrony zdrowia (37 wskazań negatywnych i 111 wskazań neutralnych), służbą więzienną (26 wskazań negatywnych i 37 neutralnych) oraz organizacjami pozarządowymi (26 wskazań negatywnych i 59 neutralnych). Całkowity rozkład udzielonych odpowiedzi obrazuje

poniższy wykres.

Wykres 4. Ocena zadowolenia ze współpracy.

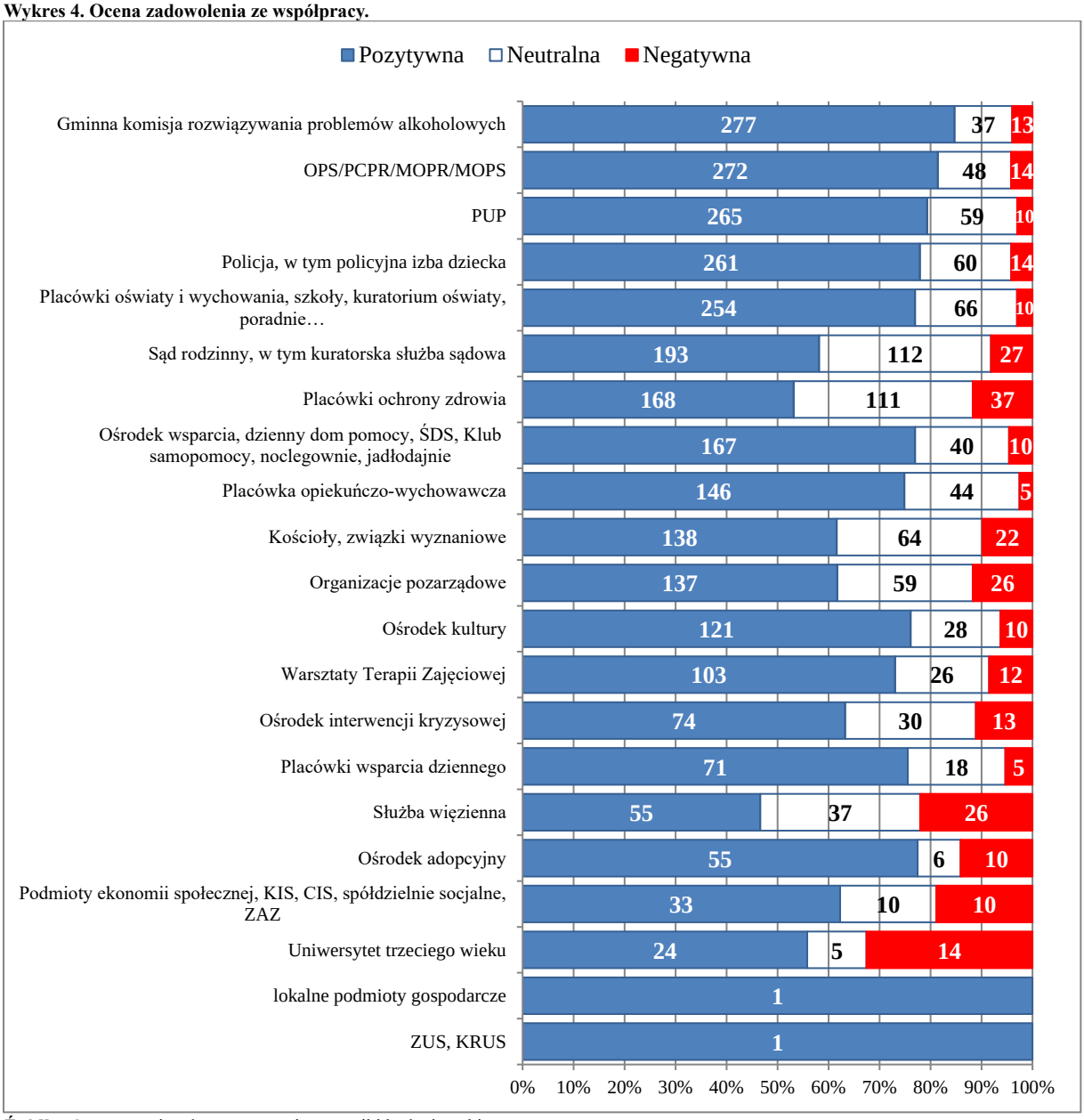

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

W celu zobrazowania skali skuteczności podejmowanych działań analizujący materiał badawczy pogrupowali odpowiedzi pozytywne na wykresie zaznaczone kolorem niebieskim (w tym wypadku odpowiedzi z ankiet numer 5 – bardzo zadowolony i numer 4 – zadowolony) oraz negatywne zaznaczone na wykresie kolorem czerwonym (odpowiedź numer 2 – niezadowolony oraz odpowiedź numer 1 – bardzo niezadowolony).

3.2.2. Problemy społeczne najczęściej rozwiązywane w ramach współpracy jednostek pomocy i integracji społecznej z innymi instytucjami

Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r. pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie tym sytuacjom przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia się osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem lokalnym. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy[23]. W

[23] Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), art. 1-3

związku z tak sformułowanymi zapisami ustawodawca stworzył listę głównych problemów, których występowanie determinuje udzielanie różnych form pomocy i zaliczył do nich:

- ubóstwo,
- sieroctwo,
- bezdomność,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- długotrwałą lub ciężką chorobę,
- przemoc w rodzinie,
- potrzebę ochrony ofiar handlu ludźmi,
- potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizm lub narkomanię,
- zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe,
- klęski żywiołowe lub ekologiczne.[24]

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami prawnymi i fizycznymi. Skuteczność, a za tym idąc efektywność podejmowanych działań jednostek pomocy społecznej zależy w dużym stopniu od pozyskania partnerów społecznych w interesie których leży wspólne rozwiązywanie problemów społecznych. Wobec tego, że problemy społeczne a co za tym idzie powody przyznania pomocy społecznej identyfikuje ustawa o pomocy społecznej, zasadne staje się zbadanie częstotliwości i rodzajów działań wspólnie podejmowanych przez jednostki pomocy społecznej i inne instytucje na rzecz przezwyciężenia problemów występujących u osób i rodzin.

Wykres 5. Problemy wymienione w ustawie o pomocy społecznej najczęściej rozwiązywane w ramach współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami.

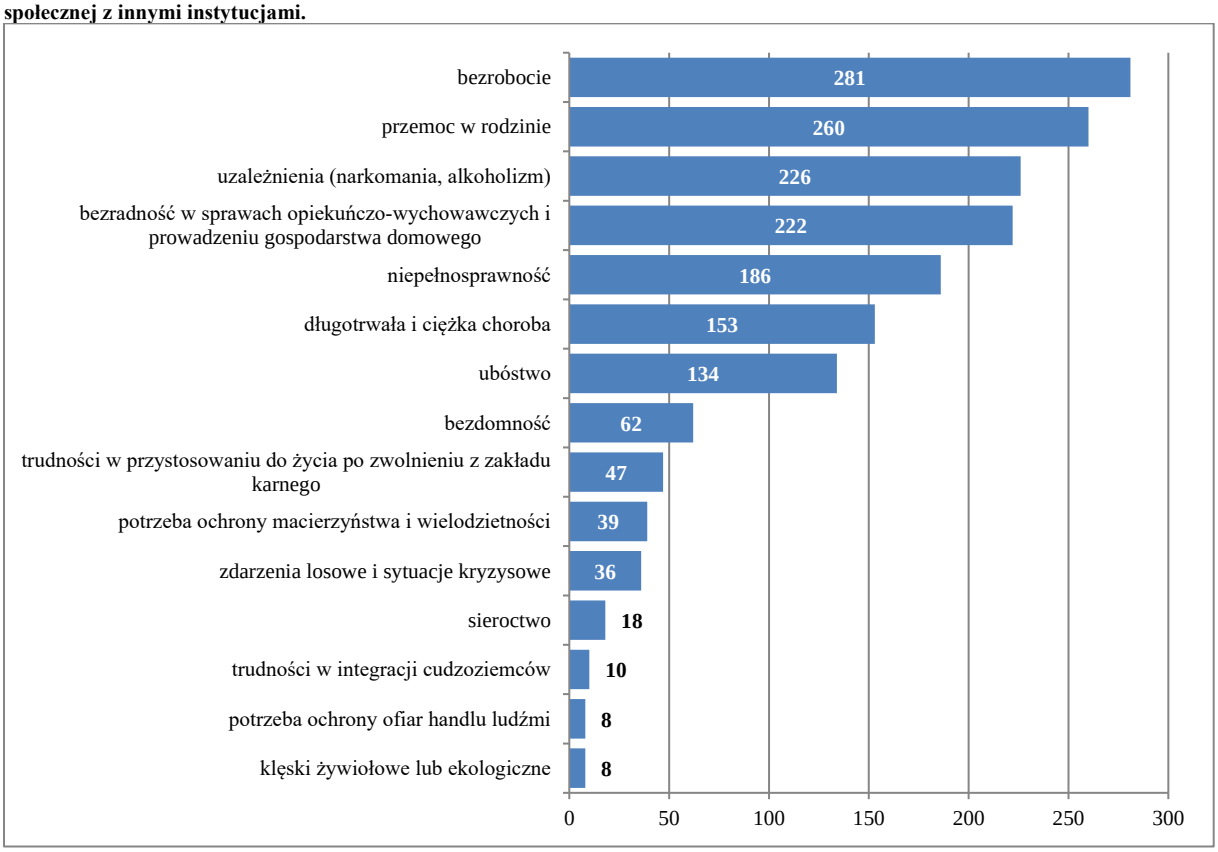

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

[24] Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.) art. 7

Za analizy powyższego wykresu wynika, że jednostki pomocy społecznej współpracują z innymi instytucjami w obszarze: bezrobocia (281 wskazań co stanowi 83,14% wszystkich wskazań), przemocy w rodzinie (260 wskazań co stanowi 76,92% wszystkich wskazań), uzależnień od alkoholu i narkotyków (226 wskazań co stanowi 66,86% wszystkich wskazań), bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (222 wskazania co stanowi 65,68% wszystkich wskazań) oraz niepełnosprawności (186 wskazań co stanowi 63,31% wszystkich wskazań).

Najrzadziej obustronna współpraca jest podejmowana w obszarze: trudności w integracji cudzoziemców (10 wskazań co stanowi 2,96% wszystkich wskazań), potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi (8 wskazań co stanowi 2,37% wszystkich wskazań) oraz klęsk żywiołowych i ekologicznych (8 wskazań co stanowi 2,37% wszystkich wskazań).

3.2.3. Współpraca jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny.

Współpraca jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami może przybierać różne formy i dotyczyć wielu obszarów pomocy społecznej. Twórcy badania postawili sobie za cel wykazanie najczęściej podejmowanych form obustronnej współpracy w zakresie wsparcia rodziny. Postanowili także określić bariery utrudniające tą współpracę czynniki, które ją ułatwiają, korzyści z niej płynące oraz wyzwania jakie stoją w ramach kontynuowania takiej współpracy.

Formy współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny.

Za analizy materiału badawczego wynika, że współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny przybiera najczęściej formę wymiany informacji i doświadczeń (283 wskazania co stanowi 83,73% wszystkich wskazań), szkolenia pracowników (217 wskazań co stanowi 64,2% wszystkich wskazań) oraz działań informacyjnych i promocyjnych dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznych (215 wskazań co stanowi 63,6% wszystkich wskazań).

Najmniej ankietowanych zadeklarował współpracę w zakresie: realizacji lub uczestnictwa we wspólnych programach aktywności lokalnej (39 wskazań co stanowi 11,54% wszystkich wskazań), prowadzenie zintegrowanych baz danych (35 wskazań co stanowi 10,36% wszystkich wskazań) oraz działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej (29 wskazań co stanowi 8,58% wszystkich wskazań).

Wykres 6. Formy współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny.

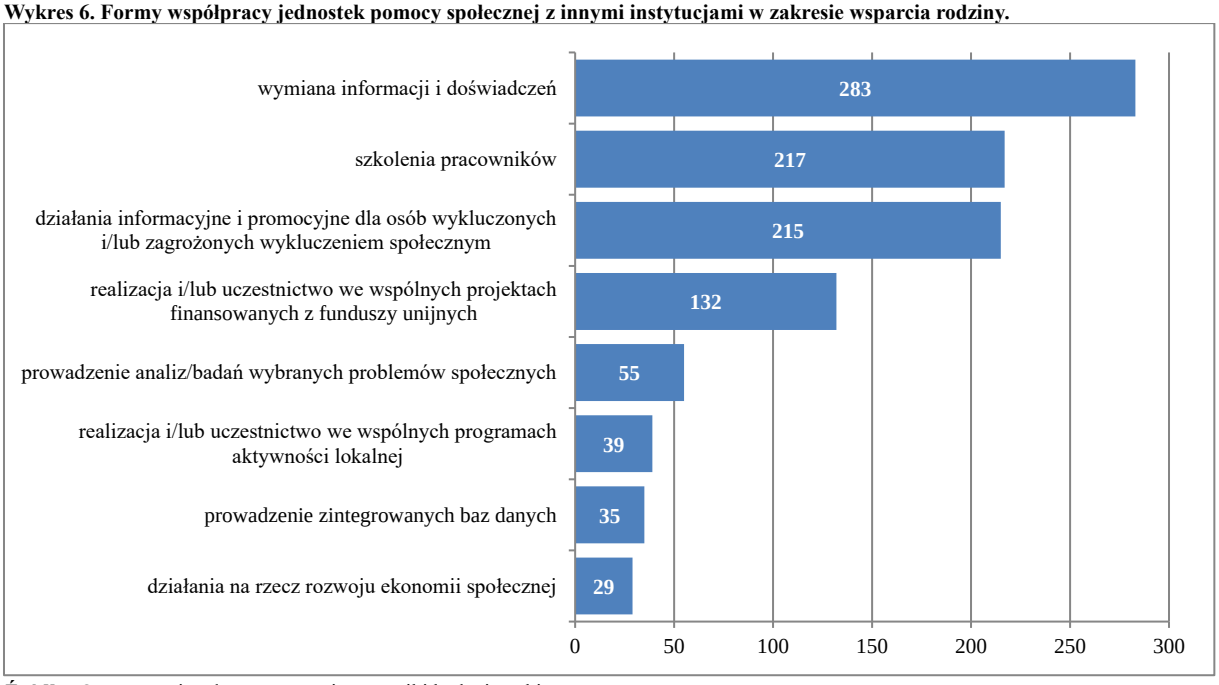

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Respondenci wskazali także inne formy współpracy jednostek pomocy społecznej z instytucjami w zakresie wsparcia rodziny takie jak: współpraca w zakresie działań na rzecz dzieci, współpraca w postawieniu diagnozy w sytuacji rodziny, współorganizowanie pomocy niefinansowej, wspólne rozwiazywanie problemu uzależnień, spotkania wspólne ustalanie stanowisk, kierunków działań, spotkania grupy robocze, prowadzenie dożywiania w szkołach, poradnictwo specjalistyczne, organizowanie transportu i wydawanie żywności z UE,

organizowanie czasu wolnego dla dzieci w formie obozów i kolonii.

Bariery utrudniające współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z innymi instytucjami.

Na przeszkodzie współpracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z innymi instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi niejednokrotnie występują różnorakie bariery i utrudnienia. Wpływają one jej skuteczność i efektywność.

Pośród barier i trudności we współpracy jednostek z innymi organizacjami ankietowani wskazali przede wszystkim nadmiar własnych obowiązków (201 wskazań co stanowi 59,47% wszystkich wskazań) niespójne i nieprecyzyjne przepisy prawa (168 wskazań co stanowi 49,71% wszystkich wskazań) oraz niewystarczający przepływ informacji (155 wskazań co stanowi 45,86% wszystkich wskazań). Mniejsze znaczenie mają takie bariery jak: niechęć do współpracy ze strony innych instytucji (57 wskazań co stanowi 16,87% wszystkich wskazań), czasowe (różne godziny pracy 26 wskazań co stanowi 7,7% wszystkich wskazań), konflikty interpersonalne tylko 4 wskazania co stanowi 1,19% wszystkich wskazań). Pośród innych barier utrudniających współpracę respondenci wymienili: zbyt małą ilość asystentów rodziny, małą dostępność do poradnictwa specjalistycznego, brak rynku pracy, niechęć rodzin do współpracy.

Wykres 7. Bariery utrudniające współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z innymi instytucjami oraz organizacjami.

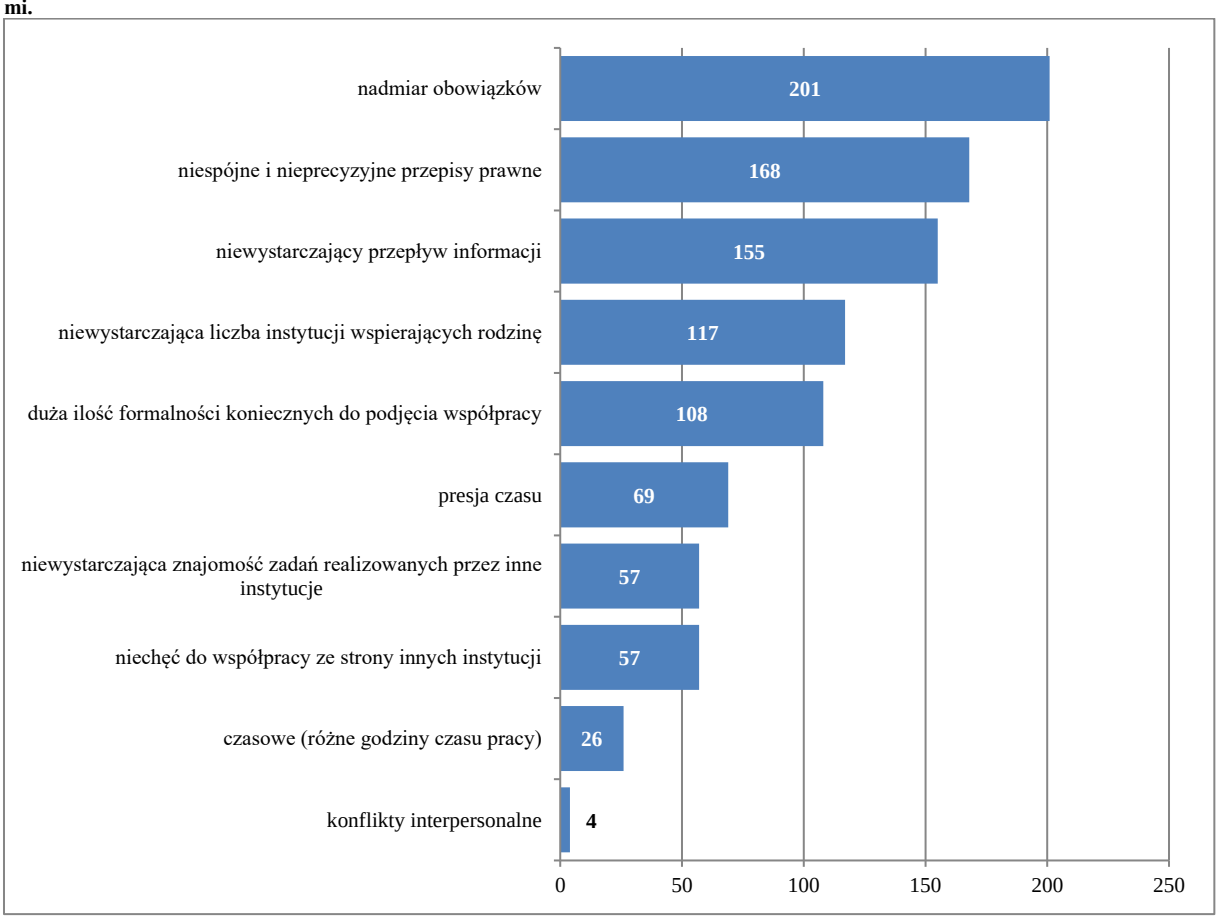

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Czynniki ułatwiające współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z innymi instytucjami.

Ankietowani zostali poproszeni także o wskazanie czynników ułatwiających prowadzenie współpracy pomiędzy jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej a innymi instytucjami działającymi w obszarze wsparcia rodziny. Do najczęstszych ułatwień w tej współpracy według respondentów należą kompetentni pracownicy (247 wskazań co stanowi 73,08% wszystkich wskazań), bliskie sąsiedztwo współpracujących instytucji (160 wskazań co stanowi 47,34% wszystkich wskazań) oraz sprawny i właściwy przepływ informacji (158 wskazań co stanowi 46,75% wszystkich wskazań).

Do czynników najmniej ułatwiających współpracę ankietowani zaliczyli: znajomość zadań realizowanych przez inne instytucje (131 wskazań co stanowi 38,76% wszystkich wskazań) oraz dyspozycyjność i szybkość reakcji (96 wskazań co stanowi 28,41% wszystkich wskazań).

Pośród czynników, które powinny ułatwiać współpracę respondenci wymienili: większa znajomości

prawa pośród pracowników jednostek, zwiększenie zasobów mieszkań socjalnych, dofinansowanie ze środków unijnych zatrudnienie asystentów rodziny, funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych.

Wykres 8. Czynniki ułatwiające współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny.

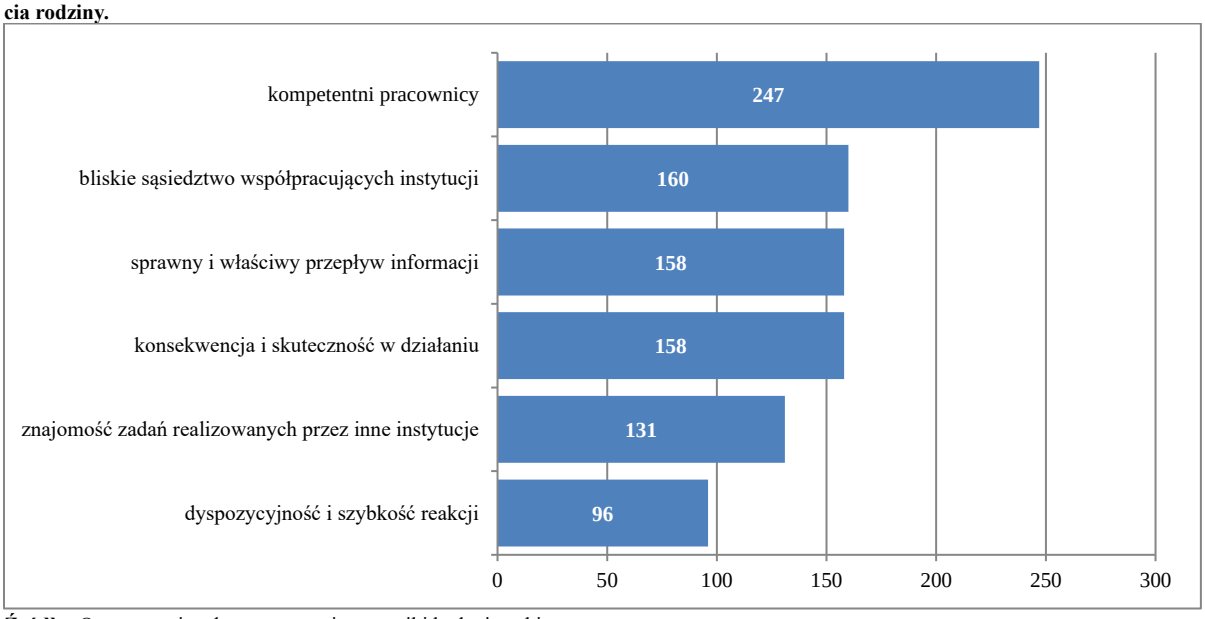

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Korzyści ze współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny.

Poza barierami i czynnikami ułatwiającymi współpracę pomiędzy jednostkami pomocy społecznej a innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny bardzo często pojawiają się korzyści. Ankietowani wskazali jako korzyści płynące ze współpracy na: zwiększenie skuteczności pomocy (222 wskazania), sprawniejsze załatwianie spraw (55 wskazań), wymianę wiedzy i doświadczeń pomiędzy jednostkami (53 wskazania) oraz dostęp do wypracowanych standardów (3 wskazania).

Pośród innych korzyści płynących ze współpracy respondenci wymienili: wielokierunkowe wsparcie rodziny, udzielanie rodzinom pomocy interdyscyplinarnej, sprawny przepływ informacji, poprawę wizerunku obu instytucji współpracujących,

Wykres 9. Korzyści ze współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny.

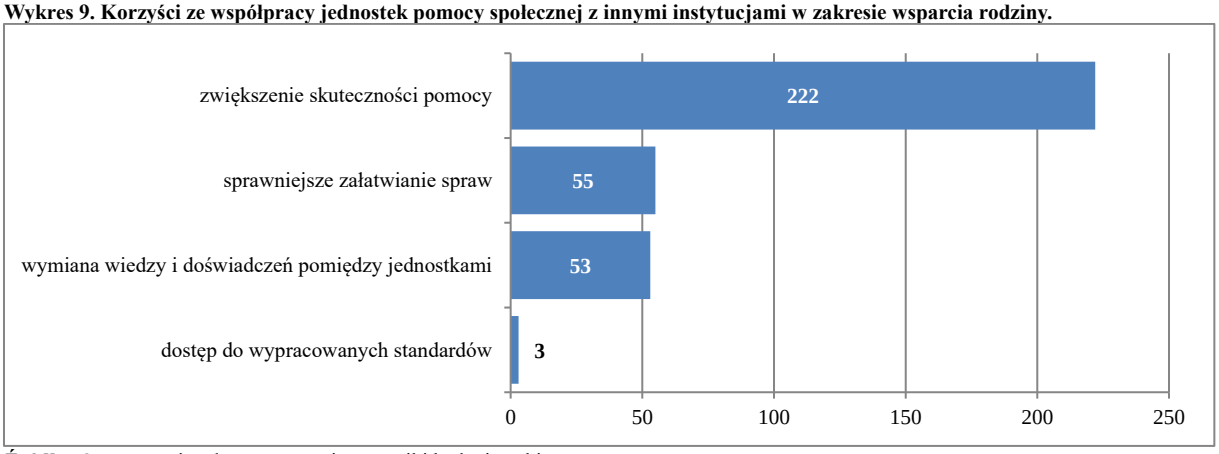

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Wyzwania stojące przed jednostkami pomocy społecznej w ramach współpracy z innymi organizacjami.

Pytanie miało charakter otwarty i dotyczyło wyzwań podejmowanych w zakresie współpracy różnych podmiotów, których wspólnym celem jest zapewnienie instytucjonalnej pomocy rodzinie. Ankietowani mogli samodzielnie wskazywać konkretne wyzwania stojące przed jednostką w ramach współpracy z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny. Duża liczba urozmaiconych odpowiedzi świadczy to o tym, że pojęcie „wyzwanie" przez ankietowanych zostało potraktowane różnorodnie. Aby móc skategoryzować wieloznaczności w charakterystyce pojęcia i w celu jak najwłaściwszego uchwycenia zagadnienia, zebrane odpowiedzi uszerego-

wano według bloków tematycznych, a następnie przyporządkowano do poszczególnych zagadnień ogólnych wynikających z pracy na dwóch płaszczyznach: rodziny i instytucji.

Uzyskane odpowiedzi, uszeregowane według poruszanych tematów (bloków tematycznych) przyporządkowano do następujących kategorii:

1. Wsparcie dziecka i rodziny w tym szczególnie:
   a) Działania profilaktyczne - zapobieganie eksmisjom, bezdomności i zjawiskom patologicznym oraz wykluczeniu społecznemu
   b) Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
   c) Praca na rzecz dziecka pozbawionego opieki ze strony rodziców biologicznych
   d) Wspieranie rodziny. Praca z rodziną będącą w kryzysie
   e) Usługi specjalistyczne, opiekuńcze. Poradnictwo specjalistyczne, prawne
2. Wsparcie instytucji - budowania i wdrażania spójnego systemu wsparcia dziecka i rodziny, w tym szczególnie:
   a) Budowanie spójnego systemu wsparcia rodziny (całościowe podejście do rodziny),
   b) Przygotowanie i realizacja planów współpracy. Współpraca między instytucjami. Integracja społeczna. Koordynacja działań. Aktywizacja służb pomocowych. Aktywizacja społeczności lokalnej,
   c) Udoskonalenie przepływy informacji - wypracowanie zintegrowanych baz danych. Działania promocyjne,
   d) Koordynacja i realizacja planów pomocy dla klientów oraz koordynacja działań pomocowych. Czynniki mające wpływ na realizację zadań pomocowych. Uczestnictwo w realizacji projektów systemowych kub konkursowych,
   e) Działania związane z usprawnieniem organizacyjnym funkcjonowania jednostek pomocy społecznej i jej jednostek organizacyjnych oraz partnerów społecznych,
   f) Szkolenia. Poszerzanie wiedzy. Doskonalenie zawodowe. Działania na rzecz zmiany świadomości lokalnej społeczności,
   g) Inwestycje w infrastrukturę i inne. Ogólny rozwój infrastruktury. Dostępność do pomocy społecznej,
   h) Działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Działania na rzecz zabezpieczenia potrzeb mieszkańców. Przeciwdziałanie bezrobociu,
   i) Zatrudnienie i odpowiednie przygotowanie kadry w jednostkach pomocy społecznej,
   j) prowadzenia inwestycji związanych z infrastrukturą społeczną,
   k) Współpraca w organizacjami pozarządowymi.

Przyjęty podział został zaprezentowany w poniższych tabelach.

Tabela 3. Wyzwania stojące przed jednostkami w ramach współpracy z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny. Wsparcie dziecka i rodziny.

Wyzwania stojące przed jednostkami w ramach współpracy z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny				
Wsparcie dziecka i rodziny				
Działania profilaktyczne - zapobieganie eksmisjom, bezdomności i zjawiskom patologicznym oraz wykluczeniu społecznemu	**Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie**	**Praca na rzecz dziecka pozbawionego opieki ze strony rodziców biologicznych**	**Wspieranie rodziny. Praca z rodziną będącą w kryzysie**	**Usługi specjalistyczne, opiekuńcze. Poradnictwo specjalistyczne, prawne.**
Przykładowe cytaty				
„Należy przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu osób i rodzin” „Należy zapobiegać eksmisjom i bezdomności” „Powinno się zapobiegać wszelkim objawom wykluczenia społecznego”	Należy usprawnić system udzielanej pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie” Należy usprawnić system rekrutacji w programach korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy”	„Należy podejmować wszelkie działania w celu powrotu dzieci z pieczy zastępczej pod opiekę rodziców biologicznych bądź podtrzymywać jak najlepsze więzi rodzinne” „Należy podjąć wspólne działania instytucji na rzecz integracji rodzin ze środowiskiem i ograniczyć konieczność pobytu dziecka w placówkach opiekuńczo-wych.	Należy przywracać jak największej liczbie rodzin zdolności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych” „Należy zwiększyć kadrę asystentów rodziny” Należy poprawić sytuację finansową, zawodową i materialną rodzin korzystających z pomocy”	„Należy zwiększyć zakres usług specjalistycznych i opiekuńczych dla osób niesamodzielnych” „Wielu rodzinom potrzebne jest wsparcie psychologiczne czy prawne do którego mają utrudniony dostęp. Takie ośrodki jak nasz. Powinny mieć zatrudnionych specjalistów przynajmniej na ¼ etatu”

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Liczba odpowiedzi	<5	od 6 do 10	od 11 do 15	> 16

Tabela 4. Wyzwania stojące przed jednostkami pomocy społecznej w ramach współpracy z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny. Wsparcie instytucjonalne.

Wyzwania stojące przed jednostkami pomocy społecznej w ramach współpracy z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny	
Wsparcie instytucji	**Przykładowe cytaty**
Budowanie spójnego systemu wsparcia rodziny (całościowe podejście do rodziny)	„Należy budować spójny system, który będzie realizował lub podejmował do realizacji zadania w pomocy społecznej” „Powinno się budować zintegrowany system wsparcia rodziny ukierunkowany na rozwiazywanie konkretnych problemów”
Przygotowanie i realizacja planów współpracy. Współpraca między instytucjami. Integracja społeczna. Koordynacja działań. Aktywizacja służb pomocowych. Aktywizacja społeczności lokalnej.	„Należy nawiązywać bliższą współpracę wyłonić zespół zajmujący się wyłącznie współpracą z innymi instytucjami w zakresie wspierania rodzinny. Należy nawiązywać i podtrzymywać poprawne relacje zawodowe” „Należy budować koalicje/partnerstwa na rzecz rodzin, ale rzeczywiście działające” „Podjęcie stałej systematycznej współpracy w zakresie wsparcia rodziny nie tylko z uwagi na zaistniały problem ale w charakterze ciągłym celem wypracowania jednorodnego modelu współpracy”
Udoskonalenie przepływy informacji - wypracowanie zintegrowanych baz danych. Działania promocyjne.	„Doprowadzenie do sprawnego i szybkiego przepływu informacji” „Prowadzenie zintegrowanych baz danych zwiększenie przepływu informacji” „Usprawnienie przepływu informacji oraz polepszenie jej jakości poprzez wspólne szkolenia, spotkania”
Koordynacja i realizacja planów pomocy dla klientów oraz koordynacja działań pomocowych. Czynniki mające wpływ na realizację zadań pomocowych. Uczestnictwo w realizacji projektów systemowych kub konkursowych.	„Skoordynowanie działań dotyczących wsparcia rodziny przez poszczególne instytucje w sposób umożliwiający pozostawienie dzieci w domu rodzinnym” „Poszerzenia działań w zakresie wzajemnej współpracy oraz koordynacji działań” „Realizacja wspólnych projektów”
Działania związane z usprawnieniem organizacyjnym funkcjonowania jednostek pomocy społecznej i jej jednostek organizacyjnych oraz partnerów społecznych.	„Jeszcze skuteczniejsze i efektywniejsze działania na rzecz rodziny” „Wypracowanie standardów pozwalających skutecznej wspierać rodziny” „Spójność prowadzonych działań instytucji zaangażowanych na rzecz wsparcia rodziny”
Szkolenia. Poszerzanie wiedzy. Doskonalenie zawodowe. Działania na rzecz zmiany świadomości lokalnej społeczności.	„Systematyczne dokształcanie pracowników” „Wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy jednostkami” „Poszerzenie wiedzy z zakresu zadań realizowanych przez inne instytucje”
Inwestycje w infrastrukturę i inne. Ogólny rozwój infrastruktury. Dostępność do pomocy społecznej.	„Polepszenie infrastruktury (tworzenie placówek, rodzin zastępczych” „Utworzenie placówki opiekuńczo - wychowawczej na terenie powiatu” „Organizacja ośrodka wsparcia dziennego” „Poprawa warunków lokalowych” „Rozwój infrastruktury społecznej, zwiększenie dostępności do pomocy”
Działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Działania na rzecz zabezpieczenia potrzeb mieszkańców. Przeciwdziałanie bezrobociu.	„Działania w ramach ekonomii społecznej” „Zabezpieczenie podstawowych potrzeb mieszkańców terenu naszej gminy” „Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych”
Zatrudnienie i odpowiednie przygotowanie kadry w jednostkach pomocy społecznej.	„Zabezpieczenie kadrowe”
Współpraca w organizacjami pozarządowymi.	„Mała ilość organizacji pozarządowych na terenie działania” „Zwiększenie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny” „Nawiązanie lepszych kontaktów, a co za tym idzie bliższej współpracy z organizacjami pozarządowymi”

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Liczba odpowiedzi	< 5	od 6 do 20	od 21 do 35	> 36

3.2.4. Współpraca jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny.

Jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej poza działaniami podejmowanymi z innymi instytucjami pomocy społecznej współpracują także z organizacjami pozarządowymi działającymi na ich terenie. Jak wynika z danych ogólnopolskiej bazy organizacji pozarządowych (www.bazy.ngo.pl), w roku 2013 w województwie mazowieckim zarejestrowanych było ponad 21 000 organizacji pozarządowych.[25]

W drugiej części badania udział wzięły ośrodki, które współpracują z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny. Okazuje się, że taką współpracę wykazało 65,58% ankietowanych instytucji (222 jednostki). Z pewnością odsetek ten mógłby być wyższy, jednak należy zwrócić uwagę na fakt wciąż zbyt małej liczby organizacji pozarządowych docelowo zajmujących się wsparciem rodzin przy ogólnej liczbie organizacji pozarządowych działających na terenie Mazowsza.

Bariery utrudniające współpracę jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny.

Wśród barier najbardziej utrudniających współpracę instytucji pomocy i integracji społecznej z organizacjami pozarządowymi najczęściej wskazywano niewystarczającą liczbę instytucji wspierających rodzinę (113 wskazań) nadmiar obowiązków (108 wskazań), oraz niewystarczający przepływ informacji (88 wskazań)

Współpracy instytucji pomocy i integracji społecznej z organizacjami nie utrudniają: presja czasu (34 wskazania), różne godziny pracy instytucji (20 wskazań), brak organizacji pozarządowych (3 wskazania), konflikty interpersonalne (3 wskazania).

Wykres 10. Bariery utrudniające współpracę jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny.

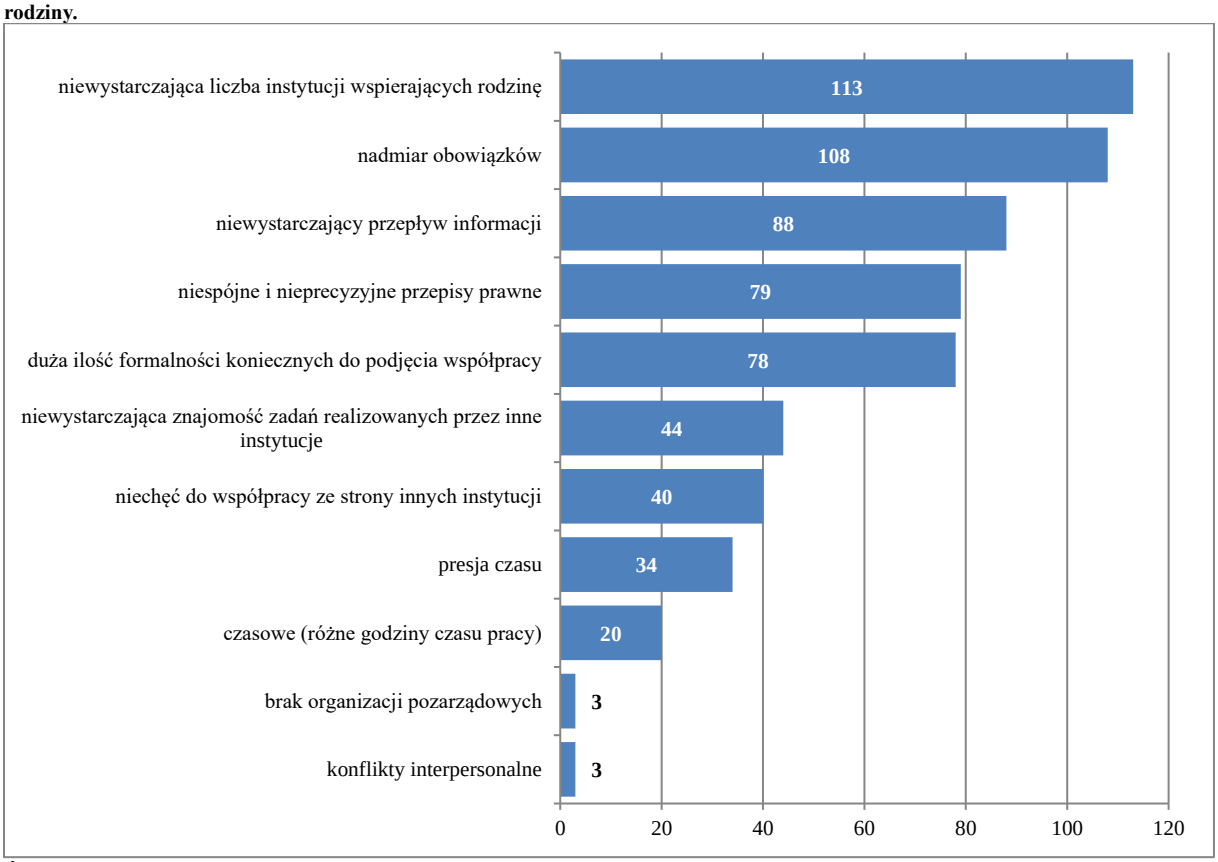

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Czynniki ułatwiają współpracę jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny

Czynnikami ułatwiającymi współpracę jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny wg odpowiedzi ankietowanych byli kompetentni pracownicy (147 wskazań), kon-

[25] „Plan Rozwoju Ekonomii Społecznej na Mazowszu na lata 2013-2020" Mazowieckie Centrum polityki Społecznej, Warszawa 2013 r., str. 29

sekwencja i skuteczność w działaniu (108 wskazań), sprawny i właściwy przepływ informacji (98 wskazań).

Wykres 11. Czynniki ułatwiające współpracę jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny.

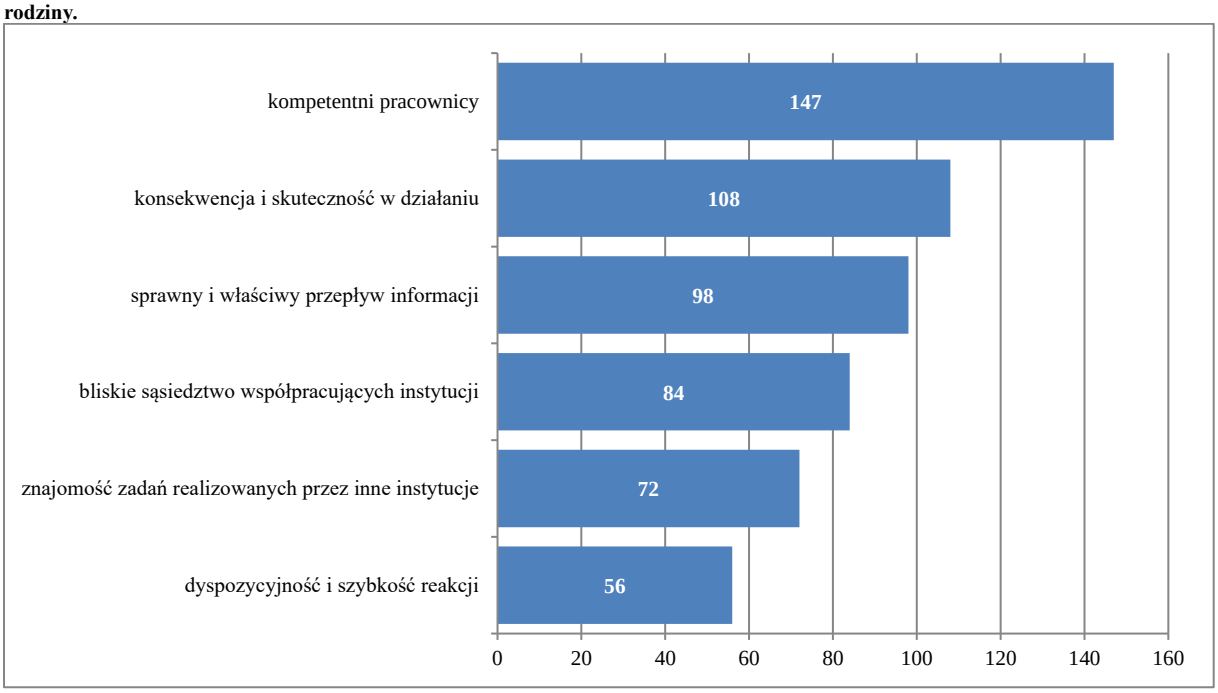

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Podjęcie współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi ułatwia również , choć w mniejszym zakresie: znajomość zadań realizowanych przez inne instytucje (72 wskazania) oraz dyspozycyjność i szybkość reakcji (56 wskazań).

Korzyści wynikające ze współpracy jednostek pomocy społecznej ze współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny

Wśród korzyści wynikających ze współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi najczęściej wskazywano zwiększenie skuteczności pomocy (131 wskazań), zwiększenie wachlarza dostępnych usług w zakresie wsparcia rodziny (30 wskazań) a także sprawniejsze załatwienie spraw (27 wskazań).

Za najmniej ważne uznano: wymianę wiedzy i doświadczeń pomiędzy jednostkami oraz dostęp do wypracowanych standardów.

Wykres 12. Korzyści ze współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny.

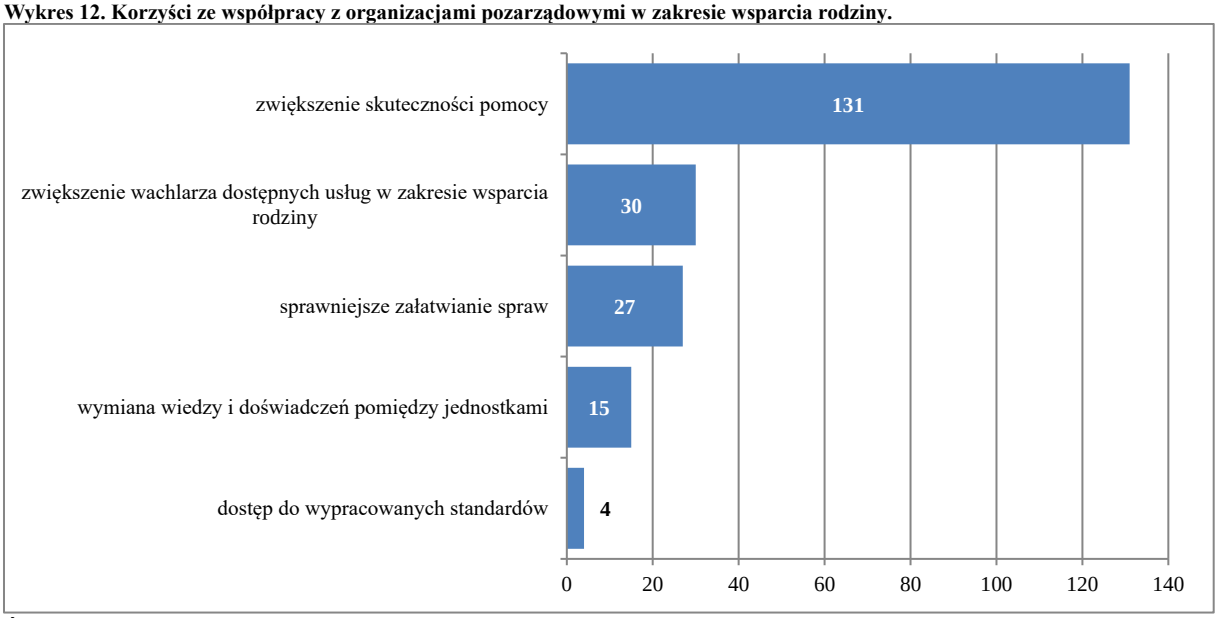

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Wyzwania stojące przed jednostkami pomocy społecznej w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Pytanie to miało również charakter otwarty i dotyczyło wyzwań podejmowanych w zakresie współpracy różnych podmiotów, których wspólnym celem jest zapewnienie instytucjonalnej pomocy rodzinie. Ankietowani mogli samodzielnie wskazywać konkretne wyzwania stojące przed jednostką w ramach współpracy z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny. Aby móc skategoryzować wieloznaczności w charakterystyce pojęcia i w celu jak najwłaściwszego uchwycenia zagadnienia, zebrane odpowiedzi uszeregowano według bloków tematycznych, a następnie przyporządkowano do poszczególnych zagadnień ogólnych wynikających z pracy na dwóch płaszczyznach: rodziny i instytucji.

Uzyskane odpowiedzi, uszeregowane według poruszanych tematów (bloków tematycznych) przyporządkowano do kategorii podobnie jak w przypadku współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami

Tabela 5. Wyzwania stojące przed jednostkami pomocy społecznej w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny. Wsparcie rodziny.

Wyzwania stojące przed jednostkami pomocy społecznej w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny				
Wsparcie rodziny				
Działania profilaktyczne - zapobieganie eksmisjom, bezdomności i zjawiskom patologicznym oraz wykluczeniu społecznemu	**Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie**	**Praca na rzecz dziecka pozbawionego opieki ze strony rodziców biologicznych**	**Wspieranie rodziny. Praca z rodziną będącą w kryzysie**	**Usługi specjalistyczne, opiekuńcze. Poradnictwo specjalistyczne, prawne.**
Przykładowe cytaty				
„Podejmowanie działań mających na celu wsparcie i pomoc rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym” „Powadzenie profilaktycznej działalności w zakresie rozwiązywania problemów rodzinnych, uzależnień”.	„Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów rodzinnych i przemocy w rodzinie” „Integracja działań instytucji wobec problemu przemocy w rodzinie”	„Sprawy dotyczące dziecka były poruszane w szerszym kontekście spraw dotyczących funkcjonowania rodziny jako całości”	„Podejmowanie działań mających na celu wsparcie rodzin naturalnych” „Polepszenie warunków życiowych rodzin”	„Rozszerzenie zakresu pomocy i usług. Zwiększenie wachlarza dostępnych usług w zakresie wsparcia rodziny” „Organizacja pomocy prawnej , psychologicznej i pedagogicznej”

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Liczba odpowiedzi	0	od 1 do 5	od 6 do 25	> 25

Tabela 6. Wyzwania stojące przed jednostkami w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny. Wsparcie instytucji.

Wyzwania stojące przed jednostkami w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny	
Wsparcie instytucji	**Przykładowe cytaty**
Budowanie spójnego systemu wsparcia rodziny (całościowe podejście do rodziny)	„Wypracowanie spójnego systemu współpracy międzyinstytucjonalnej, umożliwiające kompleksowe i skuteczne wsparcie na rzecz rodziny”
Przygotowanie i realizacja planów współpracy. Współpraca między instytucjami. Integracja społeczna. Koordynacja działań. Aktywizacja służb pomocowych. Aktywizacja społeczności lokalnej.	„Zwiększenie skuteczności wszechstronnej pomocy dla osób i rodzin, integracja społeczności lokalnej” „Zacieśnianie współpracy i określanie wspólnych obszarów działań” „Rozwijanie współpracy, poszerzenie ofert wsparcia, stała wymiana doświadczeń, podnoszenie kompetencji”
Udoskonalenie przepływy informacji - wypracowanie zintegrowanych baz danych. Działania promocyjne.	„Sprawniejszy przepływ informacji dotyczący katalogu realizowanych zadań” „Usprawnienie przepływu informacji oraz wymiana doświadczeń zawodowych z przedstawicielami innych instytucji” „Wymiana wiedzy i doświadczeń między jednostkami”
Koordynacja i realizacja planów pomocy dla klientów oraz koordynacja działań pomocowych. Czynniki mające wpływ na realizację zadań pomocowych. Uczestnictwo w realizacji projektów systemowych kub konkursowych.	„Zawieranie partnerstw i porozumień. Wzmocnienie wspólnych działań” „Spójny model współpracy w zakresie wsparcia rodziny”

Wyzwania stojące przed jednostkami w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny	
Wsparcie instytucji	**Przykładowe cytaty**
Działania związane z usprawnieniem organizacyjnym funkcjonowania jednostek pomocy społecznej i jej jednostek organizacyjnych oraz partnerów społecznych.	„Nawiązanie i podtrzymywanie poprawnych relacji zawodowych” „Wypracowanie nowych i skuteczniejszych sposobów niesienia pomocy rodzinom z problemami” „Zwiększenie zakresu współpracy”
Szkolenia. Poszerzanie wiedzy. Doskonalenie zawodowe. Działania na rzecz zmiany świadomości lokalnej społeczności.	„Wymiana doświadczeń zawodowych z przedstawicielami innych instytucji. Podnoszenie kompetencji” „Systematyczne dokształcanie, kursy, szkolenia, warsztaty. Zwiększanie świadomości w zakresie problemów społecznych” „Edukować na temat kompetencji i zakresu działań pracowników jednostki”
Inwestycje w infrastrukturę i inne. Ogólny rozwój infrastruktury. Dostępność do pomocy społecznej.	„Rozszerzenie zakresu pomocy i usług. Zwiększenie wachlarza dostępnych usług w zakresie wsparcia rodziny” „Zapewnienie równego i sprawiedliwego dostępu do infrastruktury socjalnej, oświatowej i kulturalnej Gminy” „Rozbudowa sieci poradnictwa rodzinnego”
Działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Działania na rzecz zabezpieczenia potrzeb mieszkańców. Przeciwdziałanie bezrobociu.	„Dostosowanie działań do zmieniających się warunków społeczno-ekonomicznych, reagowanie na nowe zagrożenia np. w zakresie cyberprzestrzeni” „Dostosowanie oferty skierowanej do mieszkańców do potrzeb społecznych w tym zakresie” „Aktywne zaangażowanie organizacji pozarządowych w działania na rzecz społeczności lokalnej”
Zatrudnienie i odpowiednie przygotowanie kadry w jednostkach pomocy społecznej.	„Pozytywne nastawienie kadry”

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Liczba odpowiedzi	< 5	od 6 do 20	od 21 do 35	> 36

4. WNIOSKI

Analiza zebranych w trakcie badania „Współpraca instytucji pomocy społecznej z innymi instytucjami na terenie gminy, powiatu, województwa zajmującymi się pomocą i wsparciem rodzin i jej w pływ na skuteczność działania pomocy społecznej" informacji stała się podstawą do sformułowania poniższych wniosków:

1. Instytucje pomocy społecznej usytuowane na terenie województwa mazowieckiego podejmują współpracę z różnego rodzaju instytucjami zajmującymi się pomocą i wsparciem dla rodzin. Z przeprowadzonych badań wynika, że na 338 jednostek na terenie Mazowsza, które wzięły udział w badaniu 334 jednostki (98,82%) podejmują taką współpracę a tylko 4 nie wykazują aktywności w tym zakresie. Duży odsetek instytucji pomocy społecznej, które wzięły udział w badaniu (91,6% wszystkich jednostek pomocy społecznej na terenie województwa mazowieckiego) wskazuje na spore zainteresowanie zagadnieniem współpracy a także propozycjami zmian w istniejącym systemie. Świadczy o tym fakt, że respondenci licznie wypowiadali się w pytaniach otwartych, które zazwyczaj wymagają głębszej analizy problemu.
2. Jak wynika z przeprowadzonego badania, instytucje pomocy społecznej w województwie mazowieckim w 2013 r. najczęściej współpracowały, przy rozwiazywaniu wszystkich problemów społecznych z: policją, w tym policyjnymi izbami dziecka (98,82% ankietowanych), z innymi ośrodkami pomocy społecznej powiatowymi centrami pomocy rodzinie, powiatowymi i miejskimi ośrodkami pomocy społecznej (98,82% ankietowanych), powiatowymi urzędami pracy (98,52% ankietowanych), a także sądami rodzinnymi, w tym kuratorską służbą sądową (97,93% ankietowanych). Wysoki odsetek podejmowanej współpracy wystąpił także w przypadku placówek oświaty i wychowania (97,34% ankietowanych), i gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych (96,75% ankietowanych). Respondenci wykazali najmniejszy odsetek współpracy z: uniwersytetami trzeciego wieku (14,20% ankietowanych), podmiotami ekonomii społecznej (17,46% ankietowanych), z: ośrodkami adopcyjnymi (20,71% ankietowanych) i placówkami wsparcia dziennego (26,63% ankietowanych)[26].
3. Jednostki pomocy społecznej, jeżeli mają trudności we współpracy z innymi instytucjami w zakresie wspierania rodziny, to nie wyklucza to skuteczności prowadzonej współpracy, jak też nie wpływa na obniżenie poziomu zadowolenia z prowadzonej współpracy. Najmniej trudności jednostki pomocy społecznej napotkały w podejmowanej współpracy z: innymi ośrodkami pomocy społecznej powiatowymi centrami pomocy rodzinie, powiatowymi i miejskimi ośrodkami pomocy społecznej, powiatowymi urzędami pracy, gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych, policją, w tym policyjnymi izbami dziecka, a także placówkami oświaty. W ocenie respondentów największe ograniczenia i problemy wystąpiły w podejmowaniu współpracy z: sądami rodzinnymi w tym kuratorską służbą sądową, placówkami ochrony zdrowia, podmiotami ekonomii społecznej.
4. W ramach prowadzonej współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami z pośród problemów wymienionych w ustawie o pomocy społecznej najczęściej rozwiązywane są problemy dotyczące: bezrobocia (83,14%), przeciwdziałania przemocy w rodzinie (76,92%) oraz podejmowane działania zmierzające do ograniczenia bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (65,68%). Najrzadziej była podejmowana współpraca w rozwiązywaniu problemów dotyczących: integracji cudzoziemców (2,96%) potrzeby ochrony handlu ludźmi (2,37%), klęsk żywiołowych (2,37%).
5. Najczęściej stosowanymi formami współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami jest:: wymiana informacji i doświadczeń (83,73%) oraz prowadzenie szkolenia dla pracowników (64,20%). Wymiana informacji i szkolenia mają istotne znaczenie dla efektywności i skuteczności działania jednostek pomocy społecznej, co również potwierdziły wyniki pytania otwartego umożliwiającego wypowiedź respondentów odnośnie wyzwań stojących przed jednostkami pomocy społecznej w zakresie wsparcia rodziny.
6. Jak pokazują wyniki badania jednostki pomocy społecznej, które współpracują z innymi organizacjami jako bariery utrudniające podejmowanie współpracy wymieniają przede wszystkim: nadmiar własnych obowiązków, niespójne i nieprecyzyjne przepisy prawne, niewystarczający przepływ informacji, presję czasu. Jako czynniki ułatwiające tą współpracę respondenci wskazali: kompetencje pracowników, bliskie sąsiedztwo współpracujących instytucji oraz sprawny i właściwy przepływ informacji.
7. **Na 338 jednostek pomocy społecznej, które wzięły aktywny udział w badaniu, tylko 222 (65,58%) współpracuje z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny**. Jako bariery utrudniające tą współpracę respondenci wskazali na: niewystarczającą liczbę instytucji wspierających rodzinę, nadmiar obowiązków oraz niewystarczający przepływ informacji. Czynnikami ułatwiającymi współpracę jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi są według ankietowanych: kompe-

[26] Liczby te mogą być zmienne przy analizie różnych problemów badawczych

tentni pracownicy, konsekwencja i skuteczność w działaniu, sprawny i właściwy przepływ informacji. Wśród korzyści wynikających ze współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi najczęściej wskazywano: zwiększenie skuteczności pomocy, zwiększenie wachlarza dostępnych usług w zakresie wsparcia rodziny, a także sprawniejsze załatwienie spraw.

8. Pytanie otwarte dotyczące wyzwań stojących przed jednostkami pomocy społecznej w zakresie wsparcia rodziny pokazały różnorodność rozumienia słowa wyzwanie. Dla jednych instytucji jest to pojęcie globalne, dla innych stałą okazją do zgłoszenia każdej uwagi dotyczącej funkcjonowania jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Ogólnie jednak zgłoszone przez respondentów wyzwania można przyporządkować do konkretnych kategorii, które w jednym przypadku dotyczą wsparcia rodziny, zaś w innym wsparcia instytucji. Niezależnie od treści zgłoszonych wyzwań ukazują one troskę o lepsze (bardziej skuteczniejsze i efektywniejsze) funkcjonowanie jednostek pomocy społecznej, a możliwość poprawy respondenci upatrują nie tylko w wsparciu finansowym, czy też rozwiązaniach prawnych ale przede wszystkim w stałym podnoszeniu jakości pracy i lepszej organizacji pracy własnej.

Reasumując współczesna pomoc społeczna ze względu na zróżnicowanie potrzeb swoich klientów powinna opierać się w swoich działaniach na współpracy z innymi instytucjami. W związku z tym zasadne jest inicjowanie powstawania partnerstw ośrodków pomocy społecznej z innymi instytucjami, które będą podejmować wspólne działania na rzecz rodzin i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Pomimo tego, że respondenci wskazali na skuteczność i efektywność prowadzonej dotychczas współpracy z innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi, to nadal występują liczne bariery i ograniczenia w podejmowaniu takiej współpracy. Dlatego jednostki pomocy społecznej nie powinny opierać współpracy z innymi instytucjami na jednym wypracowanym schemacie ale stale rozszerzać formy tej współpracy i dostosowywać go elastycznie do zmieniającego się otoczenia społecznego.

5. ZAŁĄCZNIKI

5.1. ZESTAWIENIE TABELARYCZNE Z FORMULARZY ANKIETOWYCH

Poniżej zamieszone zostały tabele z wynikami odpowiedzi z formularzy ankietowych badania „Współpraca instytucji pomocy społecznej z innymi instytucjami na terenie gminy, powiatu, województwa zajmującymi się pomocą i wsparciem rodzin i jej w pływ na skuteczność działania pomocy społecznej". Dane zawarte w tabelach były podstawą do dokonania analizy i sformułowania wniosków.

Tabela 7. Współpraca jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z instytucjami działającymi w obszarze pomocy społecznej

OPS/PCPR/MOPR/MOPS					
Skala oceny	**Brak współpracy**		**Występowanie ograniczeń / trudności we współpracy**	**Ocena skuteczności działań podejmowanych w zakresie współpracy**	**Ocena zadowolenia ze współpracy**
	TAK	4			
	NIE	334			
1			193	2	2
2			70	10	12
3			37	58	48
4			18	141	148
5			16	123	124

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Tabela 8. Częstotliwość wskazań poszczególnych skali w Ocenie współpracy jednostek pomocy społecznej z instytucjami działającymi w obszarze pomocy społecznej w zakresie: braku współpracy, występowania ograniczeń/trudności we współpracy, skuteczności działań podejmowanych w zakresie współpracy, zadowolenia ze współpracy.

Wyszczególnienie (N=338)	Brak współpracy		Występowanie ograniczeń/trudności we współpracy					Ocena skuteczności działań podejmowanych w zakresie współpracy					Ocena zadowolenia ze współpracy				
	TAK	NIE	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
OPS/PCPR/MOPR/MOPS	4	334	193	70	37	18	16	2	10	58	141	123	2	12	48	148	124
Policja, w tym policyjna izba dziecka	4	334	155	83	47	32	18	2	10	57	158	108	3	11	60	148	113
PUP	5	333	185	71	27	35	16	1	10	70	126	127	1	9	59	133	132
Sąd rodzinny, w tym kuratorska służba sądowa	7	331	118	81	75	39	19	3	18	116	125	70	6	21	112	122	71
Placówki oświaty i wychowania, szkoły, kuratorium oświaty, poradnie psychologiczno-pedagogiczne	9	329	152	81	44	31	22	2	11	65	150	102	4	6	66	151	103
Gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych	11	327	214	36	21	20	36	4	11	46	106	160	3	10	37	102	175
Placówki ochrony zdrowia	20	318	118	83	69	31	15	5	28	108	111	64	6	31	111	101	67
Kościoły, związki wyznaniowe	111	227	108	58	31	14	14	7	15	68	70	64	8	14	64	66	72
Organizacje pozarządowe	116	222	88	57	49	18	10	6	19	61	81	55	9	17	59	82	55
Ośrodek wsparcia, dzienny dom pomocy, ŚDS, Klub samopomocy, noclegownie, jadłodajnie	121	217	118	43	37	15	5	6	5	39	91	76	5	5	40	92	75
Placówka opiekuńczo-wychowawcza	144	194	110	42	26	13	4	4	2	40	85	64	4	1	44	82	64
Ośrodek kultury	174	164	109	20	16	9	6	5	9	33	49	63	6	4	28	51	70
Warsztaty Terapii Zajęciowej	196	142	81	23	19	11	7	8	5	26	41	61	8	4	26	39	64
Służba więzienna	217	121	51	31	21	6	9	16	12	36	29	25	13	13	37	28	27
Ośrodek interwencji kryzysowej	220	118	57	31	20	6	4	7	8	27	39	36	8	5	30	37	37
Placówki wsparcia dziennego	239	99	55	21	8	6	5	5	1	17	37	34	5	0	18	36	35
Ośrodek adopcyjny	268	70	49	13	2	2	5	9	1	8	24	29	9	1	6	25	30
Podmioty ekonomii społecznej, KIS, CIS, spółdzielnie socjalne, ZAZ	279	59	31	13	6	1	3	9	2	9	15	18	9	1	10	15	18
Uniwersytet trzeciego wieku	290	48	26	5	5	4	4	11	3	7	7	15	11	3	5	9	15
ZUS, KRUS	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0
lokalne podmioty gospodarcze	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Tabela 9. Częstotliwości występowania ograniczeń/trudności we współpracy.

Wyszczególnienie (N=338)	Występowanie ograniczeń/trudności we współpracy																		
	Brak współpracy				Razem					OPS+MOPR					PCPR				
	TAK	%	NIE	%	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
OPS/PCPR/MOPR/MOPS	4	1,18	334	98,82	193	70	37	18	16	177	64	30	15	15	16	6	7	3	1
Policja, w tym policyjna izba dziecka	4	1,18	334	98,82	155	83	47	32	18	135	77	44	30	17	20	6	3	2	1
PUP	5	1,48	333	98,52	185	71	27	35	16	162	70	25	31	15	23	1	2	4	1
Sąd rodzinny, w tym kuratorska służba sądowa	7	2,07	331	97,93	118	81	75	39	19	108	73	67	34	17	10	8	8	5	2
Placówki oświaty i wychowania, szkoły, kuratorium oświaty, poradnie psychologiczno-pedagogiczne	9	2,66	329	97,34	152	81	44	31	22	133	74	40	30	20	19	7	4	1	2
Gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych	11	3,25	327	96,75	214	36	21	20	36	201	32	18	17	35	13	4	3	3	1
Placówki ochrony zdrowia	20	5,92	318	94,08	118	83	69	31	15	105	76	63	29	14	13	7	6	2	1
Kościoły, związki wyznaniowe	111	32,84	227	67,16	108	58	31	14	14	95	54	30	13	13	13	4	1	1	1
Organizacje pozarządowe	116	34,32	222	65,68	88	57	49	18	10	79	46	45	15	9	9	11	4	3	1
Ośrodek wsparcia, dzienny dom pomocy, ŚDS, Klub samopomocy, noclegownie, jadłodajnie	121	35,80	217	64,20	118	43	37	15	5	101	41	36	14	5	17	2	1	1	0
Placówka opiekuńczo-wychowawcza	144	42,60	194	57,40	110	42	26	13	4	89	38	24	10	3	21	4	2	3	1
Ośrodek kultury	174	51,48	164	48,52	109	20	16	9	6	99	20	13	9	6	10	0	3	0	0
Warsztaty Terapii Zajęciowej	196	57,99	142	42,01	81	23	19	11	7	64	21	15	9	5	17	2	4	2	2
Służba więzienna	217	64,20	121	35,80	51	31	21	6	9	44	30	18	5	9	7	1	3	1	0
Ośrodek interwencji kryzysowej	220	65,09	118	34,91	57	31	20	6	4	47	29	18	5	3	10	2	2	1	1
Placówki wsparcia dziennego	239	70,71	99	29,29	55	21	8	6	5	48	19	8	5	5	7	2	0	1	0
Ośrodek adopcyjny	268	79,29	70	20,71	49	13	2	2	5	25	9	2	0	2	24	4	0	2	3
Podmioty ekonomii społecznej, KIS, CIS, spółdzielnie socjalne, ZAZ	279	82,54	59	17,46	31	13	6	1	3	27	13	6	1	2	4	0	0	0	1
Uniwersytet trzeciego wieku	290	85,80	48	14,20	26	5	5	4	4	24	5	5	4	3	2	0	0	0	1
ZUS, KRUS	0	0,00	0	0,00	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
lokalne podmioty gospodarcze	0	0,00	0	0,00	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Tabela 10. Ocena skuteczności działań podejmowanych w zakresie współpracy.

Wyszczególnienie (N=338)	Ocena skuteczności działań podejmowanych w zakresie współpracy																		
	Brak współpracy				Razem					OPS+MOPR					PCPR				
	TAK	%	NIE	%	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
OPS/PCPR/MOPR/MOPS	4	1,18	334	98,82	2	10	58	141	123	2	9	53	124	113	0	1	5	17	10
Policja, w tym policyjna izba dziecka	4	1,18	334	98,82	2	10	57	158	108	2	10	52	142	97	0	0	5	16	11
PUP	5	1,48	333	98,52	1	10	70	126	127	1	10	67	116	109	0	0	3	10	18
Sąd rodzinny, w tym kuratorska służba sądowa	7	2,07	331	97,93	3	18	116	125	70	3	17	104	114	61	0	1	12	11	9
Placówki oświaty i wychowania, szkoły, kuratorium oświaty, poradnie psychologiczno-pedagogiczne	9	2,66	329	97,34	2	11	65	150	102	2	11	61	135	88	0	0	4	15	14
Gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych	11	3,25	327	96,75	4	11	46	106	160	4	9	39	98	153	0	2	7	8	7
Placówki ochrony zdrowia	20	5,92	318	94,08	5	28	108	111	64	4	28	100	100	55	1	0	8	11	9
Kościoły, związki wyznaniowe	111	32,84	227	67,16	7	15	68	70	64	6	14	63	66	56	1	1	5	4	8
Organizacje pozarządowe	116	34,32	222	65,68	6	19	61	81	55	6	16	53	73	46	0	3	8	8	9
Ośrodek wsparcia, dzienny dom pomocy, ŚDS, Klub samopomocy, noclegownie, jadłodajnie	121	35,80	217	64,20	6	5	39	91	76	6	5	37	86	63	0	0	2	5	13
Placówka opiekuńczo-wychowawcza	144	42,60	194	57,40	4	2	40	85	64	4	2	38	76	44	0	0	2	9	20
Ośrodek kultury	174	51,48	164	48,52	5	9	33	49	63	5	8	31	46	57	0	1	2	3	6
Warsztaty Terapii Zajęciowej	196	57,99	142	42,01	8	5	26	41	61	8	4	24	31	47	0	1	2	10	14
Służba więzienna	217	64,20	121	35,80	16	12	36	29	25	16	12	32	25	21	0	0	4	4	4
Ośrodek interwencji kryzysowej	220	65,09	118	34,91	7	8	27	39	36	6	6	27	35	28	1	2	0	4	8
Placówki wsparcia dziennego	239	70,71	99	29,29	5	1	17	37	34	5	1	15	36	28	0	0	2	1	6
Ośrodek adopcyjny	268	79,29	70	20,71	9	1	8	24	29	9	1	7	14	7	0	0	1	10	22
Podmioty ekonomii społecznej, KIS, CIS, spółdzielnie socjalne, ZAZ	279	82,54	59	17,46	9	2	9	15	18	8	2	9	14	16	1	0	0	1	2
Uniwersytet trzeciego wieku	290	85,80	48	14,20	11	3	7	7	15	10	3	7	7	14	1	0	0	0	1
ZUS, KRUS	0	0,00	0	0,00	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
lokalne podmioty gospodarcze	0	0,00	0	0,00	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego.

Tabela 11. Poziom zadowolenia ze współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie pomocy rodzinie.

Wyszczególnienie (N=338)	Ocena skuteczności działań podejmowanych w zakresie współpracy																		
	Brak współpracy				Razem					OPS+MOPR					PCPR				
	TAK	%	NIE	%	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
OPS/PCPR/MOPR/MOPS	4	1,18	334	98,82	2	12	48	148	124	2	10	41	133	115	0	2	7	15	9
Policja, w tym policyjna izba dziecka	4	1,18	334	98,82	3	11	60	148	113	3	11	55	133	101	0	0	5	15	12
PUP	5	1,48	333	98,52	1	9	59	133	132	1	9	57	121	115	0	0	2	12	17
Sąd rodzinny, w tym kuratorska służba sądowa	7	2,07	331	97,93	6	21	112	122	71	6	20	100	109	64	0	1	12	13	7
Placówki oświaty i wychowania, szkoły, kuratorium oświaty, poradnie psychologiczno-pedagogiczne	9	2,66	329	97,34	4	6	66	151	103	4	6	62	136	89	0	0	4	15	14
Gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych	11	3,25	327	96,75	3	10	37	102	175	3	8	31	94	167	0	2	6	8	8
Placówki ochrony zdrowia	20	5,92	318	94,08	6	31	111	101	67	4	31	105	89	58	2	0	6	12	9
Kościoły, związki wyznaniowe	111	32,84	227	67,16	8	14	64	66	72	7	12	62	60	64	1	2	2	6	8
Organizacje pozarządowe	116	34,32	222	65,68	9	17	59	82	55	9	14	51	73	47	0	3	8	9	8
Ośrodek wsparcia, dzienny dom pomocy, ŚDS, Klub samopomocy, noclegownie, jadłodajnie	121	35,80	217	64,20	5	5	40	92	75	5	5	39	87	61	0	0	1	5	14
Placówka opiekuńczo-wychowawcza	144	42,60	194	57,40	4	1	44	82	64	4	1	41	73	45	0	0	3	9	19
Ośrodek kultury	174	51,48	164	48,52	6	4	28	51	70	6	4	25	49	63	0	0	3	2	7
Warsztaty Terapii Zajęciowej	196	57,99	142	42,01	8	4	26	39	64	7	4	24	29	50	1	0	2	10	14
Służba więzienna	217	64,20	121	35,80	13	13	37	28	27	13	13	33	25	22	0	0	4	3	5
Ośrodek interwencji kryzysowej	220	65,09	118	34,91	8	5	30	37	37	7	3	29	35	28	1	2	1	2	9
Placówki wsparcia dziennego	239	70,71	99	29,29	5	0	18	36	35	5	0	16	35	29	0	0	2	1	6
Ośrodek adopcyjny	268	79,29	70	20,71	9	1	6	25	30	9	1	6	14	8	0	0	0	11	22
Podmioty ekonomii społecznej, KIS, CIS, spółdzielnie socjalne, ZAZ	279	82,54	59	17,46	9	1	10	15	18	8	1	10	15	15	1	0	0	0	3
Uniwersytet trzeciego wieku	290	85,80	48	14,20	11	3	5	9	15	10	3	5	9	14	1	0	0	0	1
ZUS, KRUS	0	0,00	0	0,00	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
lokalne podmioty gospodarcze	0	0,00	0	0,00	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego

Tabela 12. Problemy wymienione w ustawie o pomocy społecznej najczęściej rozwiązywane w ramach współpracy z innymi instytucjami.

Lp	Wyszczególnienie (N=338)	liczba odp.	%	OPS + MOPR (N=303)	%	PCPR (N=35)	%	Obszar					
								wiejski (N=215)	%	wiejsko-miejski (N=49)	%	miejski (N=39)	%
1	bezrobocie	281	83,14	271	96,44	10	3,56	180	83,72	33	67,35	39	100,00
2	przemoc w rodzinie	260	76,92	231	88,85	29	11,15	168	78,14	33	67,35	34	87,18
3	uzależnienia narkomania, alkoholizm	226	66,86	205	90,71	21	9,29	149	69,30	32	65,31	20	51,28
4	bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	222	65,68	188	84,68	34	15,32	140	65,12	30	61,22	33	84,62
5	niepełnosprawność	214	63,31	188	87,85	26	12,15	117	54,42	31	63,27	22	56,41
6	długotrwała i ciężka choroba	153	45,27	143	93,46	10	6,54	93	43,26	26	53,06	22	56,41
7	ubóstwo	134	39,64	128	95,52	6	4,48	79	36,74	23	46,94	18	46,15
8	bezdomność	62	18,34	57	91,94	5	8,06	37	17,21	4	8,16	11	28,21
9	zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	49	14,50	36	73,47	13	26,53	21	9,77	7	14,29	5	12,82
10	trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	47	13,91	47	100,00	0	0,00	32	14,88	4	8,16	5	12,82
11	potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności	39	11,54	36	92,31	3	7,69	26	12,09	6	12,24	5	12,82
12	sieroctwo	18	5,33	6	33,33	12	66,67	10	4,65	5	10,20	2	5,13
13	trudności w integracji cudzoziemców	10	2,96	5	50,00	5	50,00	6	2,79	3	6,12	1	2,56
14	potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	8	2,37	7	87,50	1	12,50	8	3,72	0	0,00	0	0,00
15	klęski żywiołowe i ekologiczne	8	2,37	8	100,00	0	0,00	4	1,86	0	0,00	3	7,69

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego

Tabela 13. Ocena częstotliwości podejmowania współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny.

Lp.	Wyszczególnienie (N=338)	Liczba odpowiedzi	Ocena "1" najrzadziej	%	Ocena "2"	%	Ocena "3"	%	Ocena "4"	%	Ocena "5" najczęściej	%
1	bezrobocie	281	37	13,17	45	16,01	44	15,66	69	24,56	86	30,60
2	przemoc w rodzinie	260	35	13,46	26	10,00	31	11,92	68	26,15	100	38,46
3	uzależnienia narkomania, alkoholizm	226	26	11,50	48	21,24	77	34,07	48	21,24	27	11,95
4	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	222	43	19,37	38	17,12	38	17,12	53	23,87	50	22,52
5	niepełnosprawność	186	33	17,74	41	22,04	64	34,41	34	18,28	14	7,53
6	długotrwała i ciężka choroba	153	28	18,30	53	34,64	36	23,53	27	17,65	9	5,88
7	ubóstwo	134	39	29,10	31	23,13	13	9,70	17	12,69	34	25,37
8	bezdomność	62	27	43,55	13	20,97	13	20,97	4	6,45	5	8,06
9	trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	47	30	63,83	12	25,53	3	6,38	2	4,26	0	0,00
10	potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności	39	3	7,69	8	20,51	11	28,21	9	23,08	8	20,51
11	zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	36	17	47,22	11	30,56	3	8,33	4	11,11	1	2,78
12	sieroctwo	18	4	22,22	2	11,11	5	27,78	3	16,67	4	22,22
13	trudności w integracji cudzoziemców	15	5	33,33	5	33,33	3	20,00	2	13,33	0	0,00
14	potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	8	5	62,50	3	37,50	0	0,00	0	0,00	0	0,00
15	klęski żywiołowe i ekologiczne	8	6	75,00	2	25,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego

Tabela 14. Formy współpracy z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny.

Wyszczególnienie (N=338)	Liczba odp.	%	OPS + MOPR (N=303)	%	PCPR (N=35)	%	Obszar					
							wiejski (N=215)	%	wiejsko-miejski (N=49)	%	miejski (N=39)	%
wymiana informacji i doświadczeń	283	83,73	253	83,49	30	85,71	184	85,58	40	81,63	29	74,36
szkolenia pracowników	217	64,20	197	65,01	20	57,14	147	68,37	29	74,35	21	58,85
działania informacyjne i promocyjne dla osób wykluczonych i/lub zagrożonych wykluczeniem społecznym	215	63,60	194	64,02	21	60,00	135	62,79	34	69,38	25	64,10
realizacja i/lub uczestnictwo we wspólnych projektach finansowanych z funduszy unijnych	132	39,05	116	38,28	16	45,71	77	35,81	20	40,81	19	48,72
prowadzenie analiz/badań wybranych problemów społecznych	55	16,27	49	16,17	6	17,14	38	17,67	7	14,29	4	10,26
realizacja i/lub uczestnictwo we wspólnych programach aktywności lokalnej	39	11,54	35	11,55	4	11,43	23	10,69	5	10,20	7	17,95
prowadzenie zintegrowanych baz danych	35	10,36	33	10,89	2	5,71	21	9,76	8	16,32	4	10,26
działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej	29	8,58	25	8,25	4	11,43	16	7,44	4	8,16	5	12,82
organizowanie czasu wolnego dla dzieci (kolonie, obóz)	1		1		0		1		0		0	
organizowanie transportu i wydawanie żywności UE	1		1		0		1		0		0	
poradnictwo specjalistyczne	1		0		1		0		0		0	
prowadzenie dożywiania w szkołach	1		1		0		1		0		0	
spotkania, grupy robocze	1		0		1		0		0		0	
spotkania, wspólne ustalanie kierunków działań	1		0		1		0		0		0	
spotkania, wspólne ustalanie stanowisk	1		0		1		0		0		0	
wspólne rozwiązywanie problemu uzależnień	1		1		0		0		0		1	

Wyszczególnienie (N=338)	Liczba odp.	%	OPS + MOPR (N=303)	%	PCPR (N=35)	%	Obszar					
							wiejski (N=215)	%	wiejsko-miejski (N=49)	%	miejski (N=39)	%
współorganizowanie pomocy niefinansowej	1		1		0		0		0		0	
współpraca w postawieniu diagnozy w sytuacji rodziny	1		1		0		0		0		1	
współpraca w zakresie działania na rzecz dzieci	1		1		0		0		0		1	
Razem*	**1016**		**909**		**107**		**644**		**147**		**117**	

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego. Ze względu na możliwość wyboru trzech odpowiedzi sumy są wyższe niż liczba JOPS uczestniczących w badaniu.

Tabela 15. Formy współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny

Lp.	Wyszczególnienie	Ocena "1"	Ocena "2"	Ocena "3"
1	wymiana doświadczeń i informacji	58	77	147
2	działania informacyjne i promocyjne dla osób wykluczonych i/lub zagrożonych wykluczeniem społecznym	83	75	57
3	szkolenia pracowników	65	97	54
4	realizacja i/lub uczestnictwo we wspólnych projektach finansowanych z funduszy unijnych	48	40	43
5	realizacja i/lub uczestnictwo we wspólnych programach aktywności lokalnej	14	14	11
6	prowadzenie analiz/badań wybranych problemów społecznych	30	16	9
7	prowadzenie zintegrowanych baz danych	19	8	8
8	działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej	18	8	3

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego

Tabela 16. Bariery, utrudniające współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z innymi instytucjami.

Lp.	Treść pytania: Jakie, zdaniem Pana/i, wystąpiły bariery, utrudniające współpracę Państwa jednostki z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny? (prosimy wybrać maksymalnie 3 odpowiedzi).												
	Treść odpowiedzi:	Rodzaj jednostki pomocy społecznej						Rodzaj środowiska					
		Ogółem N = 338		OPS +MOPR N=303		PCPR N = 35		wiejskie OPS N = 215		miejsko – wiejskie OPS N = 49		miejskie OPS N = 39	
		l	%	l	%	l	%	l	%	l	%	l	%
1	nadmiar obowiązków	201	59,47	188	62,05	16	45,72	144	66,98	25	51,02	16	41,03
2	niespójne i nieprecyzyjne przepisy prawne	168	49,71	148	48,85	21	60,0	107	49,77	27	55,11	13	33,34
3	niewystarczający przepływ informacji	155	45,86	137	45,22	18	51,43	88	40,93	28	57,15	21	53,85
4	niewystarczająca liczba instytucji wspierających rodzinę	117	34,62	107	35,32	10	28,58	79	36,75	16	32,66	12	30,77
5	duża ilość formalności koniecznych do podjęcia współpracy	108	31,96	98	32,35	10	28,58	70	32,56	16	32,66	12	30,77
6	presja czasu	69	20,42	62	20,47	7	20,0	45	20,93	6	12,25	11	28,21
7	niechęć do współpracy ze strony innych instytucji	57	16,87	50	16,51	7	20,0	33	15,35	10	20,41	7	17,95
8	niewystarczająca znajomość zadań realizowanych przez inne instytucje	57	16,87	49	16,18	8	22,86	31	14,42	11	22,45	7	17,95
9	czasowe (różne godziny czasu pracy)	26	7,7	24	7,92	2	5,72	16	7,45	4	8,17	4	10,26
10	konflikty interpersonalne	4	1,19	2	0,66	2	5,72	2	0,93	0	-	0	-
11	brak asystentów rodziny w gminach	2	0,6	1	0,33	0	-	0	-	0	-	0	-
12	brak rynku pracy, niechęć do współpracy rodzin	1	0,3	1	9,33	0	-	1	0,47	0	-	0	-
13	nie wystąpiły żadne problemy	3	0,9	1	0,33	0	-	0	-	0	-	1	2,57
14	mała dostępność do specjalistów: psycholog, prawnik	1	0,3	0	-	0	-	0	-	0	-	1	2,57

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego

Tabela 17. Bariery, utrudniające współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi.

L/p	Treść pytania: Jakie, zdaniem Pana/i, wystąpiły bariery, utrudniające współpracę Państwa jednostki z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny? (prosimy wybrać maksymalnie 3 odpowiedzi).												
	Treść odpowiedzi:	Rodzaj jednostki pomocy społecznej						Rodzaj środowiska					
		Ogółem N = 222		OPS +MOPR N=194		PCPR N = 28		wiejskie OPS N = 121		miejsko – wiejskie OPS N = 35		miejskie OPS N = 38	
		l	%	l	%	l	%	l	%	l	%	l	%
1	nadmiar obowiązków	108	48,65	99	51,03	9	32,14	70	57,85	20	57,14	9	23,68
2	niespójne i nieprecyzyjne przepisy prawne	79	35,59	68	35,05	11	39,29	45	37,19	12	35,29	11	28,95
3	niewystarczający przepływ informacji	88	39,64	77+1	40,21	10	35,71	44	36,36	17	48,57	17	44,74
4	niewystarczająca liczba instytucji wspierających rodzinę	113	50,90	96+1	0,50	16	57,16	67	55,37	16	45,71	14	36,84
5	duża ilość formalności koniecznych do podjęcia współpracy	78	35,14	66+2	35,05	10	35,71	42	34,71	12	35,29	14	36,83
6	presja czasu	34	15,32	31	15,90	3	10,71	19	15,70	4	11,43	8	21,00
7	niechęć do współpracy ze strony innych instytucji	40	18,02	34+2	18,56	4	14,29	21	17,36	9	25,71	6	15,79
8	niewystarczająca znajomość zadań realizowanych przez inne instytucje	44	19,82	37+1	19,59	6	21,43	20	16,53	9	25,71	9	23,68
9	czasowe (różne godziny czasu pracy)	20	9,01	18	9,28	2	7,14	13	10,74	2	5,71	3	7,90
10	konflikty interpersonalne	3	1,35	2	1,03	1	3,57	1	0,83	1	2,86	-	-
11	Brak organizacji pozarządowych	5	2,25	5	2,58	-	-	4	3,31			1	2,63
12	Nie występują bariery	2	0,9	2	1,03	-	-	-	-	-	-	-	-

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego

Tabela 18. Czynniki ułatwiające współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny

L/p	Jakie czynniki ułatwiały współpracę Państwa jednostki z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny? (prosimy wybrać maksymalnie 3 odpowiedzi).												
	Treść odpowiedzi:	Rodzaj jednostki pomocy społecznej						Rodzaj środowiska					
		Ogółem N = 338		OPS +MOPR N=303		PCPR N = 35		wiejskie OPS N = 215		miejsko – wiejskie OPS N = 49		miejskie OPS N = 39	
		l	%	l	%	l	%	l	%	l	%	l	%
1	kompetentni pracownicy	247	73,08	218	71,95	7	8						
2	bliskie sąsiedztwo współpracujących instytucji	160	47,34	142	46,87	29	82,86	155	72,10	30	61,23	33	84,62
3	konsekwencja i skuteczność w działaniu	158	46,75	143	47,20	18	51,43	103	47,91	23	46,94	16	41,03
4	sprawny i właściwy przepływ informacji	158	46,75	141	46,54	15	42,86	96	44,66	30	61,23	17	43,59
5	znajomość zadań realizowanych przez inne instytucje	131	38,76	116	38,29	17	48,58	103	47,91	22	44,90	16	41,03
6	dyspozycyjność i szybkość reakcji	96	28,41	88	29,05	15	42,86	80	37,01	22	44,90	14	35,90
7	dofinansowanie zatrudnienia asystenta rodziny, zespoły interdyscyplinarne	1	0,3	1	0,33	8	22,86	63	29,31	16	32,66	9	23,08
8	większe zasoby mieszkań socjalnych	1	0,3	1	0,33	0	-	0	-	0	-	1	2,57
9	większa znajomość przepisów prawa	1	0,3	1	0,33	0	-	1	0,47	0	-	0	--

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego

Tabela 19. Czynniki ułatwiające współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny.

L/p	Jakie czynniki ułatwiają współpracę Państwa jednostki z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny? (prosimy wybrać maksymalnie 3 odpowiedzi).												
	Treść odpowiedzi:	Rodzaj jednostki pomocy społecznej						Rodzaj środowiska					
		Ogółem N = 222		OPS +MOPR N=194		PCPR N = 28		wiejskie OPS N = 121		miejsko – wiejskie OPS N = 35		miejskie OPS N = 38	
		l	%	l	%	l	%	l	%	l	%	l	%
1	Kompetentni pracownicy	147	66,22	130	67,01	17	60,71	79	65,29	24	68,57	27	71,05
2	Konsekwencja i skuteczność w działaniu	108	48,65	91	46,91	17	60,71	53	43,80	22	62,86	16	42,11
3	Sprawny i właściwy przepływ informacji	98	44,14	84	43,30	14	50,00	56	46,28	12	34,29	16	42,11
4	Bliskie sąsiedztwo współpracujących instytucji	84	37,83	78	40,21	6	21,43	45	37,19	18	51,43	15	39,47
5	Znajomość zadań realizowanych przez inne instytucje	72	37,43	62	31,96	10	35,71	37	30,58	9	25,71	16	42,11
6	Dyspozycyjność i szybkość reakcji	56	25,23	47	24,23	9	32,14	26	21,49	11	31,43	10	26,32
7	Działania pracowników socjalnych	1	0,45	1	0,52	-	-	-	-	-	-	1	2,63
8	Nie (brak takich czynników)	1	0,45	1	0,52	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Osobiste kontakty	1	0,54	1	0,52	-	-	1	0,83	-	-	-	-

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego

Tabela 20. Korzyści ze współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny.

L/p	Treść pytania: Jakie są korzyści ze współpracy Państwa jednostki z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny? (proszę wybrać jedną odpowiedź).												
	Treść odpowiedzi:	Rodzaj jednostki pomocy społecznej						Rodzaj środowiska					
		Ogółem N = 338		OPS +MOPR N=303		PCPR N = 35		wiejskie OPS N = 215		miejsko – wiejskie OPS N = 49		miejskie OPS N = 39	
		l	%	l	%	l	%	l	%	l	%	l	%
1	Zwiększenie skuteczności pomocy	222	65,68	194	64,03	28	80,00	133	61,86	33	67,35	28	71,80
2	Sprawniejsze załatwienie spraw	55	16,28	53	17,50	2	5,72	41	19,07	6	12,26	6	15,39
3	Wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy jednostkami	53	15,68	48	15,85	5	14,29	37	17,21	8	16,33	3	7,70
4	Dostęp do wypracowanych standardów	3	0,89	3	0,99	0	-	1	0,47	2	4,08	0	-
5	Duże korzyści	1	0,30	1	0,33	0	-	1	0,47	0	-	0	-
6	Poprawa wizerunku instytucji	1	0,30	1	0,33	1	2,86	0	-	0	-	0	-
7	Sprawny przepływ informacji	1	0,30	1	0,33	0	-	0,47	-	0	-	0	-
8	Udzielenie pomocy interdyscyplinarnej	1	0,30	1	0,33	0	-	1	0,47	0	-	0	-
9	Wielokierunkowe wsparcia rodziny	1	0,30	0	-	0	-	0	-	0	-	1	2,57

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego

Tabela 21. Korzyści ze współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny.

L/p	Treść pytania: Jakie są korzyści ze współpracy Państwa jednostki z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny? (proszę wybrać jedną odpowiedź).												
	Treść odpowiedzi:	Rodzaj jednostki pomocy społecznej						Rodzaj środowiska					
		Ogółem N = 222		OPS +MOPR N=194		PCPR N = 28		wiejskie OPS N = 121		miejsko – wiejskie OPS N = 35		miejskie OPS N = 38	
		l	%	l	%	l	%	l	%	l	%	l	%
1	Zwiększenie skuteczności pomocy	131	59,01	115	59,29	16	57,14	69	57,03	20	57,14	26	68,42
2	Zwiększenie wachlarza dostępnych usług w zakresie wsparcia rodziny	30	13,51	24	12,37	6	21,43	13	10,74	5	14,29	6	15,79
3	Sprawniejsze załatwienie spraw	27	12,16	26	13,40	1	3,57	17	14,05	7	20,00	2	5,26
4	Wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy jednostkami	15	6,76	14	7,22	1	3,57	10	8,27	3	8,57	1	2,63
5	Dostęp do wypracowanych standardów	4	1,8	2	1,03	2	7,14	2	1,65	0	-	0	-
6	Pozyskiwanie żywności z Banku Żywności	1	0,45	1	0,52	0	-	1	0,83	0	-	0	-
7	Wielokierunkowe wsparcie	1	0,45	1	0,52	0	-	0	-	0	-	0	-

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badania ankietowego

5.2. LISTA WSKAŹNIKÓW

Lp.	Wskaźnik	Status	Źródło	Wielkość (2013 r.)	Dane dodatkowe/pomocnicze
1	Wskaźnik liczby gmin, które zleciły organizacji pozarządowych zadania w trybie działalności pożytku publicznego (pomoc społeczna) i /lub w trybie zamówień publicznych (pomoc społeczna	obowiązkowy	OZPS/GUS	59,59%	stosunek liczby gmin, które zleciły organizacji pozarządowych zadania w trybie działalności pożytku publicznego (pomoc społeczna) i /lub w trybie zamówień publicznych (pomoc społeczna) (72) do ogólnej liczby gmin w województwie mazowieckim (331) pomnożony przez 100 %
2	Liczba organizacji pozarządowych dział: przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych	obowiązkowy	bazy.ngo.pl	5 203	Liczba bezwzględna
3	Liczba organizacji pozarządowych dział: przezwyciężanie bezrobociu i rozwój gospodarczy	obowiązkowy	bazy.ngo.pl	2 016	Liczba bezwzględna
4	Wskaźnik gmin w których funkcjonują instytucje pomocy i wsparcia, w tym prowadzonych przez organizacje pozarządowe	obowiązkowy	OZPS/GUS	32%	Stosunek liczby Gmin w których funkcjonują instytucje pomocy i wsparcia, w tym prowadzonych przez organizacje pozarządowe (106) do ogólnej liczba gmin w województwie mazowieckim (331) pomnożony przez 100%

5.3. KWESTIONARIUSZ ANKIETY

Szanowni Państwo,
Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich w ramach projektu systemowego Koordynacja na rzecz aktywnej integracji, realizuje badanie „Współpraca instytucji pomocy społecznej z innymi instytucjami na terenie gminy, powiatu, województwa zajmującymi się pomocą i wsparciem rodzin i jej wpływ na skuteczność działań pomocy społecznej". Liczymy na Państwa pomoc i współpracę w ramach niniejszego badania. Prosimy o szczere odpowiedzi, uzyskane informacje są poufne i posłużą wyłącznie do celów badawczych i analiz statystycznych.

Wszystkie pytania w ankiecie dotyczą 2013 roku.

Skuteczność – w niniejszym badaniu rozumiana jako osiągnięcie wyznaczonych celów w zakresie pomocy i wsparcia rodziny.

1. Proszę w poniższej tabeli wskazać wszystkie instytucje, z którymi w 2013 roku, Państwo współpracowali oraz wypełnić poszczególne kolumny zgodnie z opisem. ***Proszę postawić znak „X" w odpowiednim miejscu.***

Instytucje	Brak współpracy	Występowanie ograniczeń/trudności we współpracy					Ocena skuteczności działań podejmowanych w zakresie współpracy					Ocena zadowolenia ze współpracy				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
		1 – w ogóle nie występują 5 – występują w bardzo dużym stopniu					1 – w ogóle nieskuteczne 5 – bardzo skuteczne					1 – w ogóle niezadowolony 5 – bardzo zadowolony				
OPS/PCPR/MOPR/MOPS																
Ośrodek wsparcia, w tym: dzienny dom pomocy, ŚDS, Klub samopomocy, noclegownie, jadłodajnie																
Ośrodek interwencji kryzysowej																
Uniwersytet trzeciego wieku																
Warsztaty Terapii Zajęciowej																
Podmioty ekonomii społecznej, w tym: KIS, CIS, spółdzielnie socjalne, ZAZ																
Policja, w tym policyjna izba dziecka																
Organizacje pozarządowe																
Placówki oświaty i wychowania, w tym: szkoły, kuratorium oświaty, poradnie psychologiczno-pedagogiczne																
Placówki wsparcia dziennego																
Sąd rodzinny, w tym kuratorska służba sądowa																
Ośrodek kultury																
Gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych																
Kościoły, związki wyznaniowe																
Placówki ochrony zdrowia																

Instytucje	Brak współpracy	Występowanie ograniczeń/trudności we współpracy					Ocena skuteczności działań podejmowanych w zakresie współpracy					Ocena zadowolenia ze współpracy				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
		1 – w ogóle nie występują 5 – występują w bardzo dużym stopniu					1 – w ogóle nieskuteczne 5 – bardzo skuteczne					1 – w ogóle niezadowolony 5 – bardzo zadowolony				
Ośrodek adopcyjny																
Placówka opiekuńczo-wychowawcza																
PUP																
Służba więzienna																
Inne – jakie? …… ……																

2. Jakie problemy wymienione w ustawie o pomocy społecznej, były przez Państwa jednostkę najczęściej rozwiązywane w ramach współpracy z innymi instytucjami? ***(Proszę wybrać 5 i uszeregować od 1 do 5, gdzie 1 oznacza ten, gdzie najrzadziej podejmowano współpracę, a 5 ten, gdzie najczęściej podejmowano współpracę).***

	Nazwa problemu	**ocena**
a	przemoc w rodzinie	
b	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	
c	ubóstwo	
d	bezrobocie	
e	niepełnosprawność	
f	uzależnienia (narkomania, alkoholizm)	
g	sieroctwo	
h	bezdomność	
i	długotrwała i ciężka choroba	
j	potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	
k	potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności	
l	trudności w integracji cudzoziemców	
m	trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	
n	zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	
o	klęski żywiołowe lub ekologiczne	

3. Jakie były formy współpracy Państwa jednostki z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny? ***(Proszę wybrać 3 i uszeregować od 1 do 3, gdzie 1 oznacza ten, gdzie najrzadziej podejmowano współpracę, a 3 ten, gdzie najczęściej podejmowano współpracę).***

	Formy współpracy	ocena
a	działania informacyjne i promocyjne dla osób wykluczonych i/lub zagrożonych wykluczeniem społecznym	
b	realizacja i/lub uczestnictwo we wspólnych projektach finansowanych z funduszy unijnych	
c	realizacja i/lub uczestnictwo we wspólnych programach aktywności lokalnej	
d	szkolenia pracowników	
e	działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej	
f	prowadzenie zintegrowanych baz danych	
g	wymiana informacji i doświadczeń	
h	prowadzenie analiz/badań wybranych problemów społecznych	
i	inne, jakie? ……..	

5. Jakie, zdaniem Pana/i, wystąpiły bariery, utrudniające współpracę Państwa jednostki z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny? ***(prosimy wybrać maksymalnie 3 odpowiedzi).***

a) niewystarczający przepływ informacji
b) niewystarczająca znajomość zadań realizowanych przez inne instytucje
c) duża ilość formalności koniecznych do podjęcia współpracy
d) niespójne i nieprecyzyjne przepisy prawne
e) konflikty interpersonalne
f) presja czasu
g) nadmiar obowiązków
h) czasowe (różne godziny czasu pracy)
i) niechęć do współpracy ze strony innych instytucji
j) niewystarczająca liczba instytucji wspierających rodzinę
k) inne, jakie?

6. Jakie czynniki ułatwiały współpracę Państwa jednostki z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny? (prosimy wybrać maksymalnie 3 odpowiedzi).

a) sprawny i właściwy przepływ informacji
b) kompetentni pracownicy
c) znajomość zadań realizowanych przez inne instytucje
d) dyspozycyjność i szybkość reakcji
e) konsekwencja i skuteczność w działaniu
f) bliskie sąsiedztwo współpracujących instytucji
g) inne, jakie?

7. Jakie są korzyści ze współpracy Państwa jednostki z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny? (proszę wybrać jedną odpowiedź).

a) sprawniejsze załatwianie spraw
b) zwiększenie skuteczności pomocy
c) dostęp do wypracowanych standardów
d) wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy jednostkami
e) inne, jakie?

8. Jakie wyzwania stoją przed Państwa jednostką w ramach współpracy z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny?

.....
.....

Uwaga! Pytania 8-11 uzupełniają te ośrodki, które współpracują z organizacjami pozarządowymi

9. Jakie są bariery utrudniające współpracę Państwa jednostki z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny? (prosimy wybrać maksymalnie 3 odpowiedzi).

a) niewystarczający przepływ informacji
b) niewystarczająca znajomość zadań realizowanych przez inne instytucje
c) duża ilość formalności koniecznych do podjęcia współpracy
d) niespójne i nieprecyzyjne przepisy prawne
e) konflikty interpersonalne
f) presja czasu
g) nadmiar obowiązków
h) czasowe (różne godziny czasu pracy)
i) niechęć do współpracy ze strony innych instytucji
j) niewystarczająca liczba instytucji wspierających rodzinę
k) inne, jakie?

10. Jakie czynniki ułatwiają współpracę Państwa jednostki z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny? (prosimy wybrać maksymalnie 3 odpowiedzi).

a) sprawny i właściwy przepływ informacji
b) kompetentni pracownicy
c) znajomość zadań realizowanych przez inne instytucje
d) dyspozycyjność i szybkość reakcji
e) konsekwencja i skuteczność w działaniu
f) bliskie sąsiedztwo współpracujących instytucji
g) inne, jakie

11. Jakie są korzyści ze współpracy Państwa jednostki z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny? (proszę wybrać jedną odpowiedź).

a) sprawniejsze załatwianie spraw
b) zwiększenie skuteczności pomocy
c) dostęp do wypracowanych standardów
d) wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy jednostkami
e) zwiększenie wachlarza dostępnych usług w zakresie wsparcia rodziny
f) inne, jakie?

12. Jakie wyzwania stoją przed Państwa jednostką w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny?

.....
.....

METRYCZKA

1. Rodzaj instytucji
a) OPS
b) PCPR
c) MOPS/MOPR (miasta na prawach powiatu)
2. Rodzaj gminy
a) wiejska
b) miejsko-wiejska
c) miejska
d) nie dotyczy (PCPR)
3. Osoba do kontaktu w sprawie ankiety
4. imię i nazwisko
5. e-mail
6. telefon

Bardzo dziękujemy za poświęcony czas i uwagę.
Jednocześnie przypominamy, że udzielone przez Państwa odpowiedzi zostaną wykorzystane jedynie do celów badawczych i opracowań statystycznych.

6. SPIS TABEL I WYKRESÓW

6.1. TABELE

Tabela 1. Struktura respondentów- jednostek biorące aktywny udział w badaniu 12
Tabela 2. Wskaźniki obowiązkowe. 13
Tabela 3. Wyzwania stojące przed jednostkami w ramach współpracy z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny. Wsparcie dziecka i rodziny. 23
Tabela 4. Wyzwania stojące przed jednostkami pomocy społecznej w ramach współpracy z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny. Wsparcie instytucjonalne. 24
Tabela 5. Wyzwania stojące przed jednostkami pomocy społecznej w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny. Wsparcie rodziny. 27
Tabela 6. Wyzwania stojące przed jednostkami w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny. Wsparcie instytucji. 27
Tabela 7. Współpraca jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z instytucjami działającymi w obszarze pomocy społecznej 31
Tabela 8. Częstotliwość wskazań poszczególnych skali w Ocenie współpracy jednostek pomocy społecznej z instytucjami działającymi w obszarze pomocy społecznej w zakresie: braku współpracy, występowania ograniczeń/trudności we współpracy, skuteczności działań podejmowanych w zakresie współpracy, zadowolenia ze współpracy. 31
Tabela 9. Częstotliwości występowania ograniczeń/trudności we współpracy. 32
Tabela 10. Ocena skuteczności działań podejmowanych w zakresie współpracy. 32
Tabela 11. Poziom zadowolenia ze współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie pomocy rodzinie. 33
Tabela 12. Problemy wymienione w ustawie o pomocy społecznej najczęściej rozwiązywane w ramach współpracy z innymi instytucjami. 33
Tabela 13. Ocena częstotliwości podejmowania współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny. 34
Tabela 14. Formy współpracy z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny. 34
Tabela 15. Formy współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny 35
Tabela 16. Bariery, utrudniające współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z innymi instytucjami. 35
Tabela 17. Bariery, utrudniające współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi. 36
Tabela 18. Czynniki ułatwiające współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny 36
Tabela 19. Czynniki ułatwiające współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny. 37
Tabela 20. Korzyści ze współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny. 37
Tabela 21. Korzyści ze współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny. 38

6.2. WYKRESY

Wykres 1. Występowanie współpracy. 15
Wykres 2. Ocena występowania ograniczeń lub trudności we współpracy. 16
Wykres 3. Ocena skuteczności działań podejmowanych w zakresie współpracy. 17
Wykres 4. Ocena zadowolenia ze współpracy. 18
Wykres 5. Problemy wymienione w ustawie o pomocy społecznej najczęściej rozwiązywane w ramach współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami. 19
Wykres 6. Formy współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny. 20
Wykres 7. Bariery utrudniające współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z innymi instytucjami oraz organizacjami. 21
Wykres 8. Czynniki ułatwiające współpracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny. 22

Wykres 9. Korzyści ze współpracy jednostek pomocy społecznej z innymi instytucjami w zakresie wsparcia rodziny. 22
Wykres 10. Bariery utrudniające współpracę jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny. 25
Wykres 11. Czynniki ułatwiające współpracę jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny. 26
Wykres 12. Korzyści ze współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziny. 26